תלמוד בבלי · אחרונים · ר' יוסף ענגיל · גליוני השס · מועד

גליוני השס על סוכה

רבי יוסף ענגיל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

גליוני השס על סוכה

רבי יוסף ענגיל

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/גליוני-השס-על-סוכה/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 5
דף ב: 5
דף ג. 6
דף ג: 6
דף ד: 7
דף ו. 7
דף ו: 7
דף ז. 8
דף ז: 8
דף ח. 8
דף ח: 8
דף ט. 9
דף ט: 10
דף י. 10
דף י: 11
דף יא. 11
דף יא: 12
דף יב. 12
דף יב: 13
דף יג. 13
דף יג: 14
דף יד. 14
דף יד: 14
דף טו. 14
דף טו: 15
דף טז. 16
דף טז: 16
דף יז. 17
דף יז: 17
דף יח. 17
דף יח: 18
דף יט: 18
דף כ. 18
דף כ: 18
דף כא. 19
דף כא: 19
דף כב. 19
דף כב: 19
דף כג. 19
דף כג: 19
דף כד. 20
דף כה. 20
דף כה: 20
דף כו. 21
דף כו: 22
דף כז. 22
דף כז: 24
דף כח. 25
דף כח: 26
דף כט. 27
דף כט: 28
דף ל. 29
דף ל: 30
דף לא. 31
דף לא: 31
דף לב. 31
דף לב: 32
דף לג. 33
דף לד. 33
דף לד: 33
דף לה. 34
דף לה: 34

דף לו. 35
דף לו: 35
דף לז. 35
דף לז: 36
דף לח. 37
דף לח: 38
דף לט. 38
דף מ: 38
דף מא. 39
דף מא: 40
דף מב. 41
דף מב: 42
דף מג. 43
דף מד. 43
דף מד: 43
דף מה. 44
דף מה: 45
דף מו. 46
דף מו: 47
דף מז. 47
דף מח. 48
דף מח: 48
דף מט. 49
דף מט: 49
דף נ: 50
דף נא. 50
דף נא: 50
דף נב. 51
דף נב: 51
דף נג. 51
דף נג: 52
דף נד. 52
דף נה. 52
דף נה: 53
דף נו. 53

דף ב.

סוכה שהיא גבוה למעלה מכ' אמה פסולה, נ"ב בשו"ת מהרי"ו סי' קצ"א המקיים מצות סוכה כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית סוכה דומה לב' ועולם דומה לב' ב' עולמות ב' יצרים התורה מתחלת בב' וכיון דסוכה רומזת לתורה מש"ה שיעור גובהה כ' אמה דהיינו ק"כ טפחים דהיינו כנגד ג"פ מ' יום שניתנה בו תורה ושני חייוו של משה כן יום לשנה ורוחבה ז' טפחים כנגד ז' רקיעים היינו דכתי' חכמת נשים בנתה ביתה חצבה עמודי' שבעה היינו ז' ימי הסוכה בי"ת ה' [תיבת ביתה דריש] כלומר ה' חומשי תורה וכתי' ד' בחכמה יסד ארץ טבחה טבחה היינו הסעודות בתוך ימי החג ד"א טבחה טבחה מסכה יינה היינו קרבנות תשלח נערותי' תקרא היינו ע' פרים כנגד ע' אומות דהיינו נערותי' דהיינו בני אדם המנוערין מן המצוות עכ"ל וע"ע שם דכ' גם בלולב דרומז לתורה וז"ל לולב בגימ"ט לו לב כלומר ל"ו צדיקים בכל דור שרואים פני שכינה שנא' אשרי כל חוכי לו ול"ב היינו תורה המתחלת בב' ומסיים בל' ול"ו מסכתות שיש להם גמ' היינו דכתי' כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ולולב בגימ"ט חיי"ם היינו התורה שנא' כי הוא חייך עכ"ל וע"ע שם בסוף הסימן סוכה בגימ"ט השם בכתיבתו וקריאתו כל הטפחים בסוכה י"ש פחות ב' וב' של הסוכה הרי י"ש הה"ד להנחיל אוהבי י"ש עולמות וגו', עכ"ל ומ"ש י"ש פחות ב' היינו דשיעור הסוכה ז' טפחים על ז' טפחים מוקפת ג' מחיצות של גובה י' טפחים דאף דשלישית אפי' טפח מ"מ הא בעי' נמי צורת הפתח אלמא וכסתומה כולה חשובה ע' תוס' לקמן ז' א' ד"ה ואינה וגם האמרי' רק שלישית אפי' טפח ומשמע מלשון אפי' דעיקרה ג' מחיצות שלימות הרי ג' מחיצות כל אחת של י"פ ז' דהוא ע' הרי ג"פ ע' ר"י וקרקעית הסוכה זפ"ז דהוא מ"ט וכן הסכך מ"ט הרי צ"ח ועם ר"י הרי יש פחות ב' ומ"ש וב' של הסוכה נ' כוונתו המלה והכולל או כוונתו לב' השמות המרומזים בתיבת סוכה וכמו שאמר תחלה סוכה בגימ"ט השם בכתיבתו ובקריאתו וע"ע מהרי"ל ה' סוכה וז"ל אמר מהר"י סג"ל אימא טעמא אמאי מס' סוכה ה' פרקים נגד ד' מיני לולב ומצות סוכה עכ"ל וע' מה שהעתקתי ממנו לקמן נ"א א' והוזכר שם ג"כ ה' דברים ד' מנורות וירושלים:

דף ב:

ההיא ידיעה לדורות היא, נ"ב כזה מגילה ב' א' ההיא לדורות הוא דכתי' וכזה עוד בזבחים י"ט ב':

שם והלא ז' בנים היו לה, נ"ב בתוספתא פ"א איתא והלא ז' בנים תלמידי חכמים היו לה:

שם תוד"ה כרבי זירא לא אמרי כ' הא דלא קאמר כו', נ"ב ע' שו"ת מעיל צדקה סי' י"א:
שם תוד"ה יש כ' ותימא כו', נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"א סי' קכ"ו:

דף ג.

ב"ש היא ולא תזוז מינה, נ"ב דוגמת זה ב"ב ז' ב' ואלעזר בני קבע בה מסמרות ופירש"י הזהיר לדון כן ולא תזוז ממנה וע"ע דוגמא גיטין י"ז א' יתד היא שלא תמוט:
שם מחזקת ראשו ורובו ושלחנו כשיר' רבי אומר עד שיהא בה ד' אמות כו' ע' שו"ת ח"צ סי' צ"ד הסביר דרבנן ס"ל דבעי' רק סוכה הראוי' לאכילה ולכן די בראשו ורובו ושלחנו ורבי ס"ל דבעי' ג"כ ראוי לשינה וע"כ בעי' ד"א דגופו של אדם ג' אמות ואמה כדי לפשוט ידיו ורגליו ע' עירובין מ"ח א'] ע"ש ועמ"ש על הגליון לקמן יו"ד א' ד"ה אם אין התחתונה כו' ולקמן כ"ח ב' ד"ה כל שנעור וד"ה תשבו כעין תדורו:
שם תוד"ה דאמר כ' לא יצא י"ח אפי' דאוריתא כו', נ"ב ע' לעיל ב' א' תוד"ה כי עביד וע' לקמן י"ד ב' אין שעת הסכנה ראי' והובא כ"ז כבר באחרונים והאריכו בזה אי פרט דרבנן שהוסיפו במצוה דאוריתא מעכב בה ואם א"א לקיים המצוה כפי הדרבנן אין לקיימה כלל וע"ע שו"ת רדב"ז ח"ג סי' תתע"ט הקשה דכשאין לאדם יין ופת לקדש בשבת מדוע אין מקדש בדיבור לבד לקיים את הדאוריתא מיהת ע"ש לשונו ז"ל בזה דמוכח דס"ל דיש לקיים את הדאוריתא בכה"ג בלי הפרט דרבנן:

דף ג:

בורגנין חזו למילתייהו והאי לא חזי למילתי', נ"ב דוגמת סברא זאת בגיטין ס' א' התם מחסר במילתי' הכא לא מיחסר במילתי' ע"ש:
שם ובא למעטה בכרים כו', נ"ב ע' ס' חידושי גור ארי' למהר"ל מפראג ז"ל עירובין ב' א' דהקשה דאמאי מהני מיעוט מלמטה שמגביה הקרקע הא אין זה מעשה בסכך וה"ל תעשה ולא מן העשוי ותי' וז"ל ואין זה קושיא דאין זה דומה לשאר פסול דכשסיככה במחובר אין עליו שם סכך לגמרי ולכן הוי תולמ"ה אבל פסול כזה שהוא למעלה מכ' אינו רק דלא שלטא בי' עינא ולכך לא שייך בזה תולמ"ה כו' וכך הוא לישנא דמתני' סוכה שהיא גבוה למעלה מכ' א"כ הרי שם סוכה עליו אע"ג שהוא גבוה למעלה מכ' עכ"ל ז"ל וע' לקמן ט' ב' תוד"ה הא קא מצטרף ולכאורה לסברת רש"י שם דלמעלה מכ' חשיב סכך פסול א"כ הדרא קישית הגור ארי' לדוכתה וע"ע שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' קפ"ב כ' סוכה שנעשית תחת הגג והסירו הגג אח"כ לית בי' משום תולמ"ה וכ' ע"ז וז"ל

וראי' מהא דאמר (סוכה ב' ע"א) סוכה שהיא גבוה למעלה מעשרים אמה ימעט דהיינו כה"ג לא אמרי' לסלק הסוכה והסכך קודם שיסיר הגג מעלי' עכ"ל וצ"ע דהא במשנה תנן פסול ולא ימעט ונ' דמה שכתוב בב' חצאי עיגול סוכה ב' ע"א הוא טעות וצ"ל ג' ב' או ד' א' והכוונה אהך דכאן דסוכה שהיא גבוה למעלה מכ' מהני מיעוט מלמטה ולא פסלינן משום תולמ"ה וע"כ משום דלמעלה מכ' לא הוי פסולו בגופו וע"כ לא חשיב מן העשוי וע"כ ה"נ תחת הגג כיון דהסוכה גופה אין בה חסרון לא חשיב מן העשוי וא"כ קישית הגור ארי' ותירוצו הנ"ל הן הם דברי המהר"ם ב"ב וכנ"ל:

דף ד:

וכפורת טפח, נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' ע':
שם תוד"ה סבר כתבו דפי תקרה חשיב שפיר מחיצות הניכרות, נ"ב ע' רש"י עירובין מ"ב ב' ד"ה מותר לטלטל בכל הבית:

דף ו.

נימא אחת קשורה חוצצת ג' אינן חוצצות שתים איני יודע, נ"ב דוגמת ל' זה לקמן י"ב ב' סככה באניצי פשתן פסולה בהוצני פשתן כשיר' והושני פשתן איני יודע ובחולין מ"ה ב' מן הפולין ולפנים כלפנים מן הפולין ולחוץ כלחוץ ופולין עצמן איני יודע וע"ע שם ל' ב' בי רב אמרי תחת העור איני יודע ועוד שם מ"ה ב' עד אחת טריפה שלישית כשיר' שני' איני יודע ושם נ' ב' מקום צר יש בכרס ואיני יודע איזהו וקידושין ל"א ב' לקראת אמא מהו א"ל איני יודע ופסחים ח' ב' ניזיל מאי א"ל לא ידענא וב"ב י"ד א' בקלף בכמה איני יודע ושם פ"ט א' וקנה ומתנה שלה איני יודע וכתובות נ"ה ב' ושמואל אמר לא ידענא מאי אידון בה וסנהדרין צ"ז ב' בתחלתו או בסופו א"ל איני יודע ושם ק"ב ב' מהיכא בעית למישרי המוציא א"ל לא ידענא ובברכות כ"ה ב' שלשה כו' מהו א"ל לא ידענא ובשבת נ"ז ב' כבול זה איני יודע כו' ושם ס' ב' מותר ולא ידענא מ"ט ושם ס"ו א' היכי תנן א"ל לא ידענא הילכתא מאי א"ל לא ידענא וע' פסחים צ"ו ב' א"ר יהושיע שמעתי כו' ואין לי לפרש ועמש"ש בגליון:

דף ו:

שתים כהלכתן ושלישית אפי' טפח נ"ב ע' חידוש בס' קרבן חגיגה סי' פ"ג ד"ה ולפי מה שראיתי וע' סידור ר' שבתי ד"ה עניין כוונת הסוכה:

שם מ"ס כו' הלכתא לגרע ומ"ס כו' להוסיף, נ"ב נ' שר"ל דלמצוה מן המובחר אתי קרא או הלכה ואידך לשעת הדחק דמ"מ יוצא ודו"ק, שו"ת חות יאיר סי' קצ"ב וע' תוס' ר"ה כ"ח ב' סד"ה ומנא תימרא דדבריהם לכאורה מנגדים לזה עש"ה ודו"ק ומש"ש בחות יאיר ראיות דשייך מצוה מן המובחר בדאוריתא ע"ש כזה ג"כ במנחות ל"ח ב' ועוד בכ"ד הבאתים בחידושי וע' לבוש סי' תר"ל סעי' א' דנ' הבנתו דכיון דידעי' דפנות מקרא וגם נאמרה הלל"מ דבעי' דפנות א"כ ה"ל ההלכה לקרא כמו מיעוט אחר מיעוט דאינו אלא לרבות ואתי לרבויי דדופן שלישי גם בשיעור היותר קטן היינו טפח ג"כ די עש"ה ולפי"ז הך דהלכתא לגרע אתי שייך רק היכא דבאה ההלכה על דבר שכבר מבואר במקרא וע' רא"ש ב"ק פ' כיצד הרגל סי' ב' עש"ה:

דף ז.

מיגו דהויא דופן לענין סוכה הויא דופן לענין שבת, נ"ב ע' תוס' ב"מ נ"ג ב' ד"ה דנפול מחיצות עש"ה וקצ"ע מדוע לא אמרי' גם שם דמגו דהוי מחיצה לעניין אכילת מעשר וקדשים הוי נמי מחיצה לעניין שבת וצ"ל דאין לדמות העניינים בזה דיש דשייך בי' סברא דמגו ויש דלא שייך וע' חולין ס"ט א' דלא אמרי' מגו דהוי מחיצה לגבי קדשים כו' עש"ה:

דף ז:

משום דאיכא שם ד' דפנות, נ"ב ע' מה שדימה לזה בשו"ת תשב"ץ ח"ג סי' ט"ז:
שם סוכה העשוי' ככבשן כו' כשיר', נ"ב בס' הפרדס לרש"י ה' סוכה סי' קפ"ז כ' סוכה עגולה פסולה ועוד שם סי' קפ"ח וצריך לסוכה שתהא צילתה מרובה מחמתה ושתהא מרובעת עכ"ל וצ"ע דמדוע פסק דלא כר' יוחנן:

דף ח.

אימר דאמרי' לא דק לחומרא לקולא מי אמרי' לא דק, נ"ב כזה לקמן ל"ב ב', ב"ב כ"ז א':

דף ח:

סוכת בהמה, נ"ב פי' שעשאה אדם לצורך בהמה, לבוש סי' תרל"ה סעי' א' ובחידושי דנתי שאין פי' זה מוכרח ואדרבה הכוונה בפשיטות שעשאתה בהמה דומי' דאינך וע' שו"ת הרשב"א ח"ג סי' רנ"ט ע"ש דברי השואל שכ' דאין שייכות לעכו"ם בשום עשיות של מצוות והשיב הרשב"א בזה"ל האיש כמוך יאמר דבר זה וכי סוכה שעשאה עכו"ם

מי מיפסלא לב"ה דלא בעי סוכה לשם חג וגם סוכת גנב"ך כשיר' עכ"ל ומשמע תיבת וגם דה"ק לא מיבעי' שעשאה עכו"ם רק אפי' עשאה בהמה כשיר':

דף ט.

לעושין סוכה בחוש"מ, נ"ב ברוקח סי' רי"ט יכול הבא מן הגייס כו' בחוש"מ יאמר אשב מהיום ז' ימים בסכות שהרי בועל נדה ביום ז' שלה היא טהורה לערב והוא טמא ז' ימים ולכך אומר כו' ע"ש וכמדומה בזכרוני שהוא מן הסיפרי והדמיון לבועל נדה דאפי' בועל ביום ז' שלה דמעתה אין טומאתה רק שעה אחת מ"מ כיון שהוא מקבל הטומאה ממנה ע"י הביאה וחלה עליו טומאת נדה לכן א"א לטומאת נדה מבלתי שבעה וה"נ ה"א דאף דחל עליו החיוב בחוש"מ מ"מ כיון דחל עליו חיוב הסוכה א"א לסוכה מבלתי שבעה וכך זמנה ומעין זה ג"כ אומר הריני נזיר שעה אחת דהוי נזיר שלשים יום:

שם תוד"ה ההוא מיבעי' לי' למעוטי גזולה כ' תימא תיפוק לי' משום דה"ל מהב"ע כו', נ"ב עמ"ש בזה בלקח טוב כלל י"ב אות ג' בשם המנחת חינוך דכיון דאין סיכה מצוה מחויבת בהכרח דאי בעי לא אכיל ולא יתיב בסיכה לכן המבוקש רק בשלילה שכשאוכל לא יאכל חוץ לסוכה ובזה לא שייך מהב"ע ע"ש בארוכה ומה שדנתי שם בזה ועמש"ש דציצית אינו כן רק מצותו בחיוב אף דאי בעי לא מיתעטף כו' והנה כעת ראיתי מבואר דשייך בציצית פסולא דמהב"ע והוא בתוס' מנחות ל"ט ב' ד"ה לבן נמי פטר דכ' דהרבותא אע"ג דכלאים נינהו ע"ש ולכאורה אין מובן ל' פטור שאמרו בגמ' דהא פוטר שפיר מחיוב ציצית והספק רק אם עובר משום כלאים ועל כרחך לומר דאילו הי' כלאים אזי גם משום ציצית לא הי' יוצא מטעם מהב"ע וא"כ הרי מפורש פסולא דמהב"ע בציצית וזו ראי' מוכרחת בס"ד ומזה ראי' ג"כ למ"ש תוס' לקמן ל' א' ד"ה מתוך דרק ביו"ט ב' דרבנן הוא דלא חייש שמואל למהב"ע אבל גוף פסולא דמהב"ע שפיר אית לי' גם לשמואל במצוה דאוריתא ע"ש ויש ראי' לזה מהך דמנחות שם דאמר שם שמואל משמי' דלוי חוטי צמר פוטרין בשל פשתן אלמא דהי' הה"א דלא יפטור מחיוב הציצית והיינו ע"כ רק משום מהב"ע ורחוק לומר דמשמי' דלוי הוא דאמר הכי ואיהו גופי' לא ס"ל למיחש על החיוב ציצית רק משום איסור כלאים ומש"ש בלקח טוב דסוכה הי' אפשר לצוות לאכול ולישב בסוכה ועכ"ז לא הי' שינוי במצוה ממה שהוא עתה עש"ה נ' לו ג"כ סתיר' כעת מלקמן כ"ז א' מ"ט דר"א כו' מה דירה אחת ביום ואחת בלילה כו' ורבנן כדירה מה דירה אי בעי אכיל כו' עש"ה והיינו דפליגי דר"א ס"ל דמה שהוא הדרך לעשות בדירה מרצונו אותו חייבה תורה בסוכה לחיוב מוכרח ורבנן ס"ל דגם בעניין

הרצון צריך להיות כדירה ואילו יהי' חיוב והכרח לאכול מפאת זה עצמו אינו כדיר' כיון דבדירה אינו מוכרח על הדבר רק תלוי ברצונו עש"ה וא"כ למאי דקיי"ל כרבנן א"כ גם בסוכה אילו ציותה תורה לאכול לא הית' אותה המצוה שהיא עתה דעתה המצוה כעין תדורו ומשא"כ אז הית' מצוה אחרת של ישיבה בסוכה שלא כעין דירה דכעין דירה הא לא הי' מפאת ההכרח וז"פ וע"ע מ"ש בזה באתוון דאוריתא כלל י"א ומה שרשמתי בזה עוד על הגליון לקמן כ"ז א':

דף ט:

בסוכות תשבו ולא בסוכה שתחת הסוכה כו' ולא בסוכה שבתוך הבית כמו שכתוב בעזרא ויעשו להם סכות איש על גגו ולא תחת גגו, ל' הרוקח סי' רי"ט:

דף י.

שלא מצינו מקום חשוב פחות מד', נ"ב לקמן י"ד א' כיון דליתנהו שיעור מקום ועוד לקמן י"ז ב' רש"י ד"ה אלא לדידכו כ' דבכל מקום חשובין ד' טפחים להיות מקום חשוב לעצמו ובתוס' ב"ב נ"ו א' ד"ה אבל פיסלא כ' דלא אשכחן רשות בפני עצמו שהוא חשוב בפחות מארבעה והוא מל' הגמ' כאן שלא מצינו מקום חשוב פחות מארבעה ועמ"ש על הגליון עירובין ה'

שם אם אין התחתונה יכולה לקבל כרים וכסתות כו', נ"ב מכאן ראי' למ"ש הראשונים דבעי' סוכה ראוי' לישן בה ואי לאו הכי פסולה ודו"ק אולם מ"ש עוד קצת הראשונים דעיקר מצותה בשינה לכאורה כיון דדרשי' תשבו כעין תדורו א"כ ראוי שיהי' תלוי בפלוגתא דרב ושמואל עירובין ע"ב ב' מהו חשיב מקום דירה אי מקום פיתא או לינה ודו"ק ועמש"ש בגליון וי"ל עוד דכיון דכתי' תשבו לכן עיקר המצוה באכילה ושתי' ע' תוספתא סוטה פרק ג' אין ישיבה אלא אכילה ושתי' כו' ע"ש וע"ע מועד קטן ט"ז א' דאכיל ושתי בהדי' וקאי בד' אמות דילי' דכתי' יושבי' ומשמע דהן אכילה ושתי' והן ההוי' ברשות אחד מיקרו ישיבה וא"כ ההוי' שהאדם הווה בסוכה וכן האכילה ושתי' שם הן הם מצות ישיבתם ומהך דמ"ק ראי' ג"כ לדעות הסוברים דא"צ לעמוד בשעת קידוש כי היכי דתיהוי ברכת לישב עובר לעשייתן דאין מועילין בזה דבר דגם בעמידה יש קיום המצוה כמבואר בראשונים ומהך דמ"ק ראי' לזה דהאמר וקאי בד' אמות דילי' היינו שעומד וקרי לי' יושבי' ועמש"ש במ"ק בגליון דנ' דגירסת ר' האי ז"ל ויתיב תחת וקאי ולפי"ז בטלה הראי' הנ"ל וע"ע רס"י עירובין מ"ד א' ד"ה כדי שיאכל וישתה וישן

דכ' עיקר מצותה של סוכה בשלשה דברים הללו עכ"ל וע' קידושין כ' א' כי טוב לי עמך עמך במאכל עמך במשתה שלא תהא אתה אוכל פת נקי' והוא אוכל פת קיבר אתה שותה יין ישן והוא שותה יין חדש אתה ישן ע"ג מוכין והוא ישן ע"ג תבן מכאן אמרו כו' ומשמע דג' דברים אלו אכילה ושתי' ושינה הם עיקר ענייני הגוף מדחשיב רק ג' אלו וע"כ בם ג"כ עיקר עניין הדיר':

שם ועיטרה כו', נ"ב בשו"ת מהרי"ו סי' קצ"א כ' ומצוה לנאותה (לסוכה) דכתי' תשבו כעין תדורו עכ"ל וצ"ע דחיוב הנוי הוא כמו בכל המצוות משום זה קלי ואנוהו:

דף י:

התם דלמיפסל סוכה בעשרה הכא דלשווי' אוהלא בציר מעשרה נמי הוי אוהלא, נ"ב מעין דוגמא לסברא זו בעירובין ה' א' ור' יוסף לאפוקי מתורת לחי עד דאיכא ארבע אמות למיהוי מבוי אפי' בארבעה טפחים נמי הוי מבוי דו"ק כי בשניהם הסברא דכשבא להוציא ולבטל שם אחר צריך לו יותר חשיבות מכשבא לקבל שם לעצמו:

דף יא.

כל שהוא מקבל טומאה, נ"ב במהרי"ל ה' סוכה כתוב וז"ל אמר מהר"י סג"ל כל דבר המקבל טומאה אסור לסכך בו לכן יזהר כל אדם שלא להניח סולם או שברי כלים של ספסלים כו' על הסכך כו' דחיישי' שמא נטמאו במדרס ופעם אחת ראה מהר"י סג"ל על הסוכה עץ והי' בראשו מחושק בברזל וצוה להסירו דשברי כלי הוא ושמא נטמא עכ"ל ונ' דמ"ש שמא נטמאו אינו מדברי מהרי"ל רק דברי הכותב הם דכ' כן מדעתא דנפשי' והם טעות דרחוק לומר דמהרי"ל טעמא דקרא קדרש דפסיל לסכך בדבר המקבל טומאה דהוא מחשש שמא נטמא ואין ראוי שיהי' הסכך דבר טמא דלא דרשי' טעמא דקרא וברור דאפי' ידוע וודאי שלא נטמא ג"כ פסול לסכך דרק בראוי לקבל טומאה תליא מילתא וז"פ:

שם אהדרינהו ר' יוסף לאפי', נ"ב ע' מסורת הש"ס וכזה עוד חולין ע"ד א' וע"ע דוגמא יומא ע"ג א' אהדרינהו ר' אמי ור' אסי לאפייהו ועמש"ש בגליון:

שם קציצתן זו היא עשייתן, נ"ב יל"ע למאי דאמרי' כאן דהסרת הפסול זו היא עשייתו א"כ בגיטין פ"ב א' במשנה כתבו בתוכו אעפ"י שחזר ומחקו פסול ע"ש פ"ד ב' תוד"ה אם ואמאי נימא נמי דמחיקתו זו היא כתיבתו והוי כנכתב כל הגט עתה לשם כריתות ודו"ק ולומר דזה נחשב חק תוכות הוא דוחק:

דף יא:

מאי פסולין פסולין עד שיפסקו, נ"ב מעין זה עירובין ע' ב' מאי אוסר נמי דקתני עד שיבטל:

שם ומשום שנא' כו', נ"ב ע' ת"י יומא מ"א ב' ד"ה כדי דכ' לפי שהן דברים קטנים כו' וע"ש ברש"י ד"ה שיהיו כולן באגודה אחת:

שם ענני כבוד היו, נ"ב ע' ס' בית אלקי"ם להמבי"ט שער היסודות פרק ל"ז דאפשר שלא ישבו בסוכה במדבר שהרי היו מסוככים בענני כבוד ואיך יעשו סוכה תחת סוכה וע"ש ג"כ טעם מדוע לא הוקבע זכר למן ובאר כמו לענני כבוד וע"ע ברוקח סי' רי"ט דמשמע שם דלמ"ד סכות ממש עשו להם הותחלה מצות סוכה רק אחר שבע שכיבשו עש"ה ויל"ע אם היו נוהגים במדבר דיני גוד ולבוד דכיון דנאמרו יחד בהלכה עם דופן עקומה ודופן עקומה עניינו רק בסוכה א"כ י"ל דרק בזמן דדופן עקומה נוהגת נוהגים ג"כ דיני גוד ולבוד ע' כזה במועד קטן ד' א' בהלכה דעשר נטיעות ערבה וניסוך המים דהואיל ונאמרו י' נטיעות וערבה יחד עם ניסוך המים אין נוהגים רק בזמן ניסוך המים היינו בזמן שביהמ"ק קיים עש"ה ומש"ש על הגליון ואולם לומר דגם שיעורין חציצין לא נהגו במדבר הואיל ונאמרו עם מחיצין ויש במחיצין דופן עקומה דאין נוהגת אז הוא רחוק בעיני ויש לחלק עוד בין הך דכאן להך דמ"ק בכמה גווני ובאתי רק להעיר וע' קידושין מ' ב' גדול לימוד שקדם לחלה מ' שנה לתרומות ומעשרות נ"ד כו' וא"כ לרוקח הנ"ל הל"ל נמי לסוכה מ"ז וגם למבי"ט הנ"ל עכ"פ הל"ל שקדם לחלה ולסוכה מ' שנה:

דף יב.

בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר, נ"ב ק' אמאי עבדינן לכתחלה סכך מענפים ולא מצרכינן קרא כדכתי' למ"ד בעי' קרא כדכתי', שו"ת חות יאיר סי' קס"ז:

שם יין קרוש הבא משניר שהוא דומה לעיגולי דבילה, נ"ב לקמן מ"ט א' וסוטה מ"ח ב' ומעילה י"א ב' וע' שבת ע"ז א' דגם שם הוזכר יין קרוש וק"ק בתוס' מנחות ע"ד ב' אהך דמתנדב שמן קומצו ושיריו נאכלין דכתבו אבל יין צלול הוא וא"א לקומצו ע"ש וק' דא"כ מתנדב יין קרוש מיהת דאפשר דקמיצה יהא טעון קמיצה ויתאכלו שיריו וזו לא שמענו דכללא כייל שמואל דמתנדב יין מביאו ומזלפו כו' ע"ש וי"ל דכיון דביין מצינו ניסוך בקרא לכן אין קרב למזבח רק בניסוך וזילוף הוא ג"כ בכלל ניסוך ומשא"כ קרוש הוא הקטרה ולא מיקרי ניסוך וע' מנחות כ"א א' דדם חטאת פנימית שקרש פסול משום דכתי' ל' הזאה וקרוש לאו בר הזאה הוא רק נתינה ע"ש וע' ע"ז נ"א א' בשלמא יינות

שמנים וסלתות איכא כעין פנים ואיכא כעין זריקה משתברת כו' ומשמע כנ"ל דיין קרוש פסול לניסוך ואולם גם בדם אמר שם כן נ' ב' ואילו דם קרוש אמר במנחות כ"א א' שם דכשר בפנים לזריקה בחטאות החיצוניות וצ"ל דגם דם קרוש כשזורקין אותו משתבר לחלקים וא"כ גם ביין קרוש י"ל כן ויל"ע עדיין בזה דהא אפשר לתתו ע"ג המזבח שלא בזריקה ואז וודאי דאינו משתבר וגם בדם אמר במנחות שם דכשרותו מפאת דבר נתינה הוא ע"ש וצ"ל דמ"מ אש המזבח מתיכו ונעשה לח מיד הן בדם קרוש והן ביין קרוש ולכן בעי' גם לע"ז דומי' דהכי דבר הנקטר שבהקטרו יהי' לח ומשא"כ במקל ועטרות של שבלים ואולם בפרכילי ענבים עדיין ק' דהם לחים מבפנים דמה שבפנים הוא משקה ואם האש שורף הקליפה החיצונה ג"כ נעשים לחים מיד ואעפ"כ אמר בע"ז נ"א א' שם דלא הוי זריקה משתברת ע"ש ובאתי רק להעיר וע"ע תוס' שבועות כ"ג א' ד"ה שכר בסה"ד:

שם אמר ר' זירא הא מילתא הוה בידן כו', נ"ב דוגמתו ראש השנה י"ג א':

שם הדס שוטה, נ"ב ע' רש"י וע' בה"ג ה' לולב וז"ל והיכי דמי הדס שוטה דרברבן טרפי' ופתיין עכ"ל וע' לקמן ל"ב ב' ובש"ע או"ח סי' תרמ"ו:

שם וכולן שהתירן כשירות, נ"ב במהרי"ל ה' סוכה וז"ל והקשה מהר"י סג"ל פשיטא כשהן מותרין דכשרות ותי' דקמ"ל דגם אם הביאם קשורות לגג הסוכה והתירן אח"כ כשרות דסד"א דאסור להעלותם קשורות משום מראית העין קמ"ל עכ"ל:

שם א"ר יעקב שמעית מיני' דר' יוחנן תרתי כו' ולא ידענא הי מינייהו כו' א"ר ירמי' ניחזי אנן. נ"ב כזה קידושין נ"ג ב':

שם רש"י ד"ה כשרין לדפנות כ' דכל סוכה הכתוב סכך משמע דדופן לא איקרי סוכה, נ"ב ע' רשב"ם ב"ב ע"ה א' ד"ה סוכה דכ' היינו מלמעלה גג וארבע דפנות מארבע רוחות, צל היינו סיכוך בלא מחיצות עכ"ל ע"ש ומ"ש רש"י ודנפקא לן דפנות מבסכת כו' ע' תוס' זבחים ל"ז ב' ד"ה אלא דהניחו זה בתימא:

דף יב:

בהוצני פשתן, נ"ב ל' משנה פאה פ"ו מ"ה.

דף יג.

אפקותא דדיקלא, נ"ב הוזכר בנדה כ"ד א' בל' אפקתא דדיקלא:

שם שנים מחלוקת, נ"ב ע' מה שהארכתי בכללים בעניין זה וע"ע כלאים פ"ט מ"י רי"א עד שישלש וע"ש בר"ש פ"א מ"ט ובתוי"ט שם ד"ה ר' יהודה כו':

דף יג:

אע"ג דאגדן למניינא בעלמא הוא דאגדן, נ"ב ע' מה שדימה לזה בשו"ת מהר"י ברונא סי' ק"ע:

שם שהותרו ראשי מעדנים, נ"ב ל' משנה כלים פ"כ מ"ז וע"ש פי"ז מי"ז בר"ש דהביא ל' תוספתא משיקשור ראשי המדנים ונ' משם דהית' גירסת הר"ש גם כאן מדנים:

שם כיון דלכי יבשי פרכי ונפלי כמאן דליתנהו דמי, נ"ב דוגמת זה דכל דמיפרך כמאן דליתי' חשיב בר"ש כלים פ"ג מ"ב ד"ה שהוסק פי' שכ' כאילו ניטל חשוב משום דמיפריך:

דף יד.

כי פליגי מג' ועד ד' מ"ס כיון דליתנהו שיעור מקום לא גזרי' ומ"ס כיון דנפקי להו מתורת לבוד גזרי', נ"ב מעין דוגמא פלוגתא דעירובין כ"ה א' מג' ועד ד' כו' רבה אמר הוי מיעוט דהא נפק לי' מתורת לבוד ורבא אמר לא הוי מיעוט כיון דלא הוי מקום ד' לא חשיב:

דף יד:

אין שעת הסכנה ראי', נ"ב כזה תוספתא ברכות פרק ב', תוספתא עירובין פרק ה', תוספתא מגילה פרק ב':

שם נעשה כשפודין של מתכת, נ"ב כל' זה עירובין ג' א':

שם כדי שיזדקר בה גדי בבת ראש, נ"ב ל' זה ב"ב ו' ב' וע' גליון יומא ל"ח ב':

דף טו.

ואינו מפקפק, נ"ב ברי"ף איתא וא"צ לפקפק וצ"ע:

שם והכי קאמרי אעפ"י שמפקפק אי נוטל אחת מבנתיים אין אי לא לא, נ"ב דוגמת זה דבש"א מפקפק ונוטל כו' ומפרשי' הכוונה אעפ"י שמפקפק אי נוטל כו' במנחות י"ט א' אמר רב כל מקום שנא' תורה וחוקה אינו אלא לעכב ואמר התם עלה דתורה בעי חוקה וחוקה לא בעי תורה ורב ה"ק אע"ג דכתי' תורה אי כתיבא חוקה אין אי לא לא ע"ש וע"ע דוגמא בכתובות פ"ג ב' אהך דפרי פירותיהן עד עולם דאמר ואת"ל עד עולם דווקא פירי פירות ל"ל הא קמ"ל אע"ג דכתב לה פירי פירות אי כתב לה עד עולם אין אי לא לא וכן בנדרים נ"ב ב' קונם זיתים וענבים אלו שאני טועם ע"ש בר"ן ד"ה בעי רמי בר חמא דכ'

ומינה נמי דאי שאני טועם דווקא הא קמ"ל אע"ג דאמר אלו אי אמר שאני טועם מיתסר ואי לא לא:

שם רישא בנסרים משופין כו', נ"ב ע' שו"ת מהר"ם פאדווה סי' ל"א:

שם תוד"ה פרוץ כ' ויש לפרש דהני אמוראי כו', נ"ב בכללים שלי הארכתי הרבה בזה וכעת מצאתי עוד ראי' דא"א לצמצם אין הכוונה דא"א שיהי' צד הצימצום רק הכוונה דאפשר ג"כ שיהיו צדדי הזאח"ז והם ג' צדדים וכתוס' כאן וזה מתוספתא שבת פרק י"ג שנים שישבו על הפתח [בשבת בבית שהצבי בתוכו וניצוד עי"ז] שניהם פטורים שאין ידוע איזה מהן קודם ישבו זה ראשון וזה שני הראשון חייב והשני פטור [שבבוא השני כבר הי' ניצוד] עכ"ל התוספתא ואינו מובן כלל דרישא מ"ט שניהם פטורין נהי דאין ידוע כו' יביא כל אחד מהם אשם תלוי או שניהם חטאת אחת בשותפות וכהך דכריתות כ"ג א' והוא גם בתוספתא שבת פרק י' וע"כ כוונת התוספתא דישבו שניהם כאחת ולפי שא"א לצמצם קאמר דאין ידוע איזה מהן קודם והשתא שפיר פטר לתרוייהו דבכל אחד יש ב' צדדים לפטור שמא הי' הוא האחרון ושמא היו שניהם כאחת ואז ג"כ פטור דה"ל שנים שעשאוהו וכמשנה שבת ק"ו ב' וכ"ה גם בתוספתא שם פרק י"ג שנים שצדו את הצבי שניהם פטורין שאין שנים חייבין על מלאכה אחת מה אמרת שמא הי' הוא הראשון ה"ל רק צד אחד לחייב ומש"ה פטור וכן בשני דבכל אחד הוי רובא לפטור ורוב מהני אפי' בתרתי דסתרי בב' בני אדם ק"ו מחזקה דב' שבילין וכאן א"א להחמיר שלא מעיקר דינא דאוריתא דה"ל חב"ע מה"ת ומשא"כ אם נאמר דא"א לצמצם הכוונה דא"א שיהי' כצד הצימצום א"כ התם נמי ע"כ הי' אחד מהם ראשון ואחד אחרון וא"כ אחד מהם וודאי חייב וא"כ מדוע אמר דשניהם פטורין הא הי' ראוי להיות חייבין או כ"א אשם תלוי או שניהן חטאת אחת וכנ"ל וזו לכאורה ראי' ברורה בס"ד וע"ע מ"ש בגליון ב"ק ע"ג ב':

דף טו:

במעדיף, נ"ב דוגמת ל' זה ב"ב ו' ב' זה עושה מעקה לחצי גגו וזה עושה מעקה לחצי גגו זה שלא כנגד זה ומעדיף:

שם סככה בבלאי כלים פסולה, נ"ב בלבוש סי' תרכ"ט כ' וכל הכלים אין מסככין בהן אפי' נשברו שעכשיו לא נשאר בהם שיעור קבלת טומאה פסולין דהואיל ואידחו אידחו ואינם חוזרין להכשירן עכ"ל ז"ל ונ' דמטעם דיחוי קאתי עלה ואע"ג דדיחוי מעיקרא ל"ה דיחוי ע' לקמן ל"ג ב' מ"מ כאן הוא נראה ונדחה דקודם שעשאן כלים היו ראוין לסכך

בהם דע"כ בגידולו מן הארץ מיירי דאל"כ תיפוק לי' דאין גידולו מן הארץ ובזה ניחא הך דלעיל י"ג ב' כגון שקצצן לאכילה ונמלך עליהן לסיכוך כו' וק' דמ"מ ליהוי כבלאי כלים דפסולין לסיכוך מפאת שהיו פעם מקבלין טומאה ולהנ"ל ניחא דשם כיון דקצצן לאכילה לא הוי מעולם ראוין לסיכוך דמחובר פסול לסכך ובשעת קציצה מיד היו יד לאוכל וה"ל דיחוי מעיקרא דלא אמרי' ואולם גם נראה ונדחה הרי מיספקא אי אמרי' אצל מצוות ואולי סוכה חשובה כקדשים הואיל ואיתקש לחגיגה וחל שם שמים עלי' כעל החגיגה ע' לעיל ט' א' וי"א ב' וע' ספרא אמור פרשה י"ב בריתא ג' דמצריך מיעוט שלא יהיו מועלין בסוכה ע"ש בפי' הר"ש משאנ"ץ וע"כ אף דאין דיחוי אצל מצוות מ"מ בסוכה אמרי' דיחוי כמו בקדשים ולענ"ד י"ל הטעם בהך דבלאי כלים דכיון דבעי' בסכך גידול קרקע הרי דצריך התייחסות לגידולם מן הקרקע וע"כ כיון דמעיקרא היו פסולין לסיכוך אף דעתה שנשתברו ראוין מ"מ עתה כבר פסק התייחסותם לקרקע ומיפסלי משום דאין להם חשיבות גידולי קרקע עוד ומעין זה סיככה באניצי פשתן דלעיל י"ב ב' דדעת הרמב"ם דפסולו הואיל ונשתנית צורתן ולא חשיבי תו גידולי קרקע ע"ש בר"ן וה"נ כיון שהיו פסולין מעיקרא ההכשר שמקבלים בהיותם כבר תלושים הנה אין להם מעלת הגידול מן הקרקע עוד ודו"ק היטיב וע' לעיל י"א א' מה שציינתי מן המהרי"ל ואולי כוונתו רק אשברי כלים דפסולם רק מחשש שמא נטמאו בהיותם כלים וזה נכון ג"כ בטעמו דכי היכי דראוי לקבל טומאה פוסל אע"ג דאינו טמא מ"מ חשוב פגם מה שיש בו ראויות לקבל טומאה בעתיד והנה אותו הפגם בעינו שיש בדבר מפאת הראויות לקבל טומאה בעתיד הנה יש גם בדבר שהי' פעם טמא בפועל אף שעתה אינו וא"א היותו עוד [דאם ישוב ויעשהו כלי פנים חדשות באו לכאן] ע' תוס' פסחים י"ח א' ד"ה הא דמה שהי' פעם טמא טומאה חמורה ערכו כמו סופו לטמא טומאה חמורה עש"ה:

דף טז.

אבל יש שם חלל טפח במשך שבעה ה"ז סוכה, נ"ב בריי"ף איתא אבל יש שם חלל טפח במשך שבעה וחטט לשם סוכה ה"ז סוכה וצ"ע דחטיטה הרי הוא עשי' בדפנות ובדפנות הא לא בעי' שום כוונה ואף לא כוונת צל:

דף טז:

ר' יהודה בשיטת ר' יוסי אמרה כו', נ"ב ע' ס' יריאים סי' קכ"ג דכ' והלכה כחכמים (דמתני') ואע"ג דאמרי' גוד אחית מחיצתא לעניין סוכה לא אמרי' דאמר רבא מחיצות

ניכרות בעי' וליכא כו' עכ"ל וצע"ק מכאן דאמר דר' יהודה בשיטת ר' יוסי אמרה והש"ס נמי דדחי לאו מפאת חילוק היריאים הוא דדחי ודו"ק ובגוף דברי היריאים ע' לעיל ד' ב' תוד"ה סבר:

שם הא קמ"ל דשיעור משך סוכה קטנה שבעה, נ"ב מבואר בפוסקים דבעי' ז' על ז' ואין האורך משלים הרוחב וע' לעיל ג' א' תוד"ה לא ובגליון שם ויש לספק אם קרקעית הסוכה של משך ז' על ז' מקצתה גבוה מהשאר יו"ד טפחים אם אין הסוכה נפסלת בכך די"ל דכיון דיו"ד טפחים הוא מחיצה נמצא הנמוך אין בו הכשר סוכה דאין הגבוה מצטרף לו כיון דהגבוה הוא מחיצה לו וחולק רשות לעצמו וע' לעיל ד' ב' הית' גבוה מכ' אמה ובנה בה עמוד שהוא גבוה עשרה כו' ע"ש בר"ן וגם י"ל דכיון דדרשי' תשבו כעין תדורו לכן אין מצטרפין הגבוה והנמוך יחד למיחשב דירה וכסברת שמואל ב"מ קט"ז ב' אין אדם דר חציו למטה וחציו למעלה ואף דרב פליג עלי' שם בזה מ"מ כיון דלעניין דינא איתשיל התם ובזה הלכתא כשמואל לכן ממילא גם כאן הדין כן ואולם בהך דב"מ הלמעלה חלוק מן הלמטה בתקרה ביניהם ולא דמי כל כך להך דכא ובאתי רק להעיר:

דף יז.

וכן חצר שהיא מוקפת אכסדרה, נ"ב כל' זה אהלות פי"ד מ"ד:

שם תוד"ה אלו כ' דלא אמרי' לבוד להחמיר, נ"ב ע' מהרי"ל ה' סוכה וז"ל אמר מהר"י סג"ל כשמסככין הסוכה על הלט"ש של בית אין לחוש אי רחב בנתיים פחות מג' טפחים דלא אמרי' כה"ג לבוד להאסר משום דסכך כשר רבה עליו ומבטלו עכ"ל וצריך ביאור וע' שו"ת ח"צ סי' נ"ט:

דף יז:

רש"י ד"ה אלא לדידכו כ' היינו טעמייכו כו', נ"ב וע' רש"י ד"ה הקדום ומתבאר מדברי רש"י דסכך פסול דפוסל בד' טפחים לאו הל"מ היא רק סברא וע' לבוש סי' תר"ל סעי' א' חשב שם סכך פסול דפוסל בד' טפחים בין מילי דהל"מ עש"ה וצ"ע:

דף יח.

ואידך שאני הלכות טומאה דהכי גמירי להו, נ"ב ברוקח ה' פסח סי' רצ"א כל שכן דמטומאה לא גמרינן דהלכות טומאה הילכתא גמירי לה ולא גמרינן מינה ובפרק א'

דסוטה נמי אמרי' שאני הלכות טומאה דהכי גמירא להו ור' שמעון הגיה כן עכ"ל ומ"ש דסוטה הוא ט"ס וצ"ל דסוכה ומשמע מדבריו דהי' כאן גירסא אחרת ולא הביא נוסחתה:
שם רבי פריש, נ"ב כזה בכורות כ"ב א':

דף יח:

לימא אביי ורבא כו', נ"ב קצ"ע דאיך אפשר לומר דלגמרי לית לי' לרבא פי תקרה יורד כו' ואפי' היכא דלהכי עבידי הא בהדיא ס"ל לרבא דפי תקרה יורד כו' בשבת צ"ט ב' ע"ש תוד"ה זרק:

דף יט:

טיט הנרוק יוכיח כו', נ"ב ע' רש"י נזיר ס"ה א' ד"ה ורובע עצמות למלוא תרווד רקב ע"ש וא"כ כיון דגבי טומאה מצינו כזה צירוף במה שבעצמו אינו מטמא ע"כ גם בטהרה ראוי לומר כן כעניין כאיסורו כך היתירו ע' גליון ע"ז ע"ג ב' וא"כ אין ראי' מטבילה דהיא טהרה לכשרות דסוכה עיין:
שם מחצלת קנים כו', נ"ב ע' כלים פי"ז מי"ז:

דף כ.

משום אביו, נ"ב בתוספתא פ"א איתא משם אמו:
שם הריני כפרת ר' חייא ובניו, נ"ב דוגמתו נגעים פ"ב מ"א ר' ישמעאל אומר בני ישראל אני כפרתן ובקידושין ל"א ב' הריני כפרת משכבו וביומא כ"ג א' הרי הוא כפרתכם ובתוספתא שם פ"א אי' אני כפרתכם ובירושלמי ע"ז פ"ד הי"א אני כפרת ר"ש ובתוס' כתובות ק"ה ב' ד"ה כי בשם התד"א דת"ח כפרה להם לישראל בכל מקום מושבותיהם ובסנהדרין י"ח א' אנו כפרתך:

דף כ:

ולפי דרכינו למדנו, נ"ב כל' זה עדיות פ"ב מ"ג לפי דרכך אתה למד וצע"ק דשם לא שייך הא דאמר כאן כ"א ב' דקמ"ל דאפי' שיחת תלמידי חכמים כו' דשם הא איירי בעדות של הלכה ממש לא בשיחה:

דף כא.

שמא יוציא ראשו או אחד מאיבריו, נ"ב כעין זה נזיר נ"ה א' שמא יוציא ראשו ורובו לשם ובחולין ע"ב א' שמא יוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור ובר"ה כ"ח א' זימנין דמפיק רישי' כו':

דף כא:

שאפי' שיחת תלמידי חכמים צריכה לימוד, נ"ב מעניין זה עירובין נ"ד ב' שיחו אלו בעלי תלמיד שכל שיחתן דברי תורה:

דף כב.

מאי מדובללת כו', נ"ב ע' ר"ש כלים פי"ז מי"ז מן התוספתא היו דבלילים יוצאים כו' ע"ש וכזה שם בר"ש פכ"ח מ"ח מן התוספתא ע"ש:

דף כב:

וב"ה מכשירין, נ"ב בס' הפרדס לרש"י ה' סוכה סי' קפ"ח כ' ואם עושה חשוכה כמו בית ואין כוכבי חמה נראין מתוכה פסולה עכ"ל וצ"ע:

דף כג.

הא נמי מדאוריתא מחזא חזיא כו', נ"ב כבר האריכו ז"ל בזה וגם אני הארכתי בכללים שלי מאוד בעזה"י וכעת ראיתי עוד בתוס' הרא"ש ברכות כ"ג א' דכ' ומ"ס גברא חזיא הוא דכיון דלא אסרה תורה במי רגלים אלא כנגד העמוד בלבד ורבנן הוא דאחמור מש"ה חשוב חזיא ע"ש ולפי"ז הוא פלוגתת ר' חסדא ור' המנונא אי איסור דרבנן חשוב חזיא או לא עש"ה ותבן וע"ע מ"ש בכאן בשו"ת ח"צ סי' ק"נ:
שם תוד"ה ולמאן דאמר שמא תמות כו' מ"מ אביי אליבא דר"מ כו' כ"ש דיש לו לחוש לשמא תברח כו', נ"ב ע' מהרש"א וע' שו"ת שבות יעקב חאו"ח סי' ל"א ושם ח"ג סי' נ"א:

דף כג:

הא ר"מ דלא חייש למיתה הא ר' יהודה דחייש למיתה, נ"ב הארכתי בכללים ובתשובה בעניין חיישי' למיתה וע' שו"ת שבות יעקב חאו"ח סי' כ"ט ועוד שם סי' ל"ד וע' אריכות ג"כ בשו"ת חכם צבי סי' מ"א ועוד שם סי' ק"ו וע' שבועות ל"ז ב' עדים עבידי דמייתי

כו' וע' בירושלמי שם פ"ה ה"א למה משום שמצויין למות כו' וע' ב"ב ק"מ א' או דילמא כיון דאילו מתה לית לה ממעטה עש"ה וע' רשב"ם ב"ב צ"א א' ד"ה כדרבה בר ר' הונא דכ' אהך דהיו לו בנים בילדותו יהיו לו בנים בזקנותו דהוא מחשש שמא ימותו הבנים שמילדותו עש"ה ועמ"ש בגליון גיטין כ"ח א' וב' ומ"ש על הגליון שם ל' ב'

דף כד.

שמא יבקע הנוד, נ"ב כל' זה ע"ז ל"ב א':
שם מעלה עשו בכפרה, נ"ב כעין זה פסחים כ"ו א' מעלה עשו בבית קדשי הקדשים ובכתובות י"ג א' מעלה עשו ביוחסין וע"ע יומא ג' ב' ז' ימים קודם שריפת הפרה מעלה בעלמא וכזה שם ד' א' וח' א' ובזבחים קי"ג א' מעלה עשו בפרה ובפסחים ל"ד ב' עבוד רבנן מעלה כו' ע"ש כל הסוגי' וע"ע עניין מעלות בחגיגה י"ט א' וב' וכ' א' וכ"א ב' וכ"ב א' וב' וביומא מ"ד ב' וע"ע מעילה ח' ב' מעלה עשו בקדשים ובסנהדרין ס' א' ומעלה הוא דעביד רבנן וע"ע מעלת פרה עירובין נ"ח א' תוד"ה בחבל וע"ע רש"י תמורה ל"ג א' ד"ה מתו תמימים יקברו ושם ב' ד"ה משום דחזו להקרבה וע"ע ריטב"א נדה ה' א' ד"ה לחומרא מוקמי' וע"ע חידושי הרמ"ה סנהדרין קי"ב ב' ד"ה ותרומות ירקבו דכ' דמדינא בעיין שריפה ורבנן הוא דעבדו להו מעלה דכיון דאיקרי קודש ליכא לזלזולי בהו ומש"ה ירקבו וע"ע בעה"מ שלהי פ"ק דפסחים דכ' וההיא דתני' סכין שנמצאת בי"ד שוחט בה מיד ובי"ג שונה ומטביל דאלמא צריך הזאה כטמא מת מעלה היא לקודש כו' וע"ע רמב"ם פ"ב מאה"ט ה"ח טריפה שנשחטה אעפ"י שהיא טהורה מה"ת אם נגע בה הקודש נטמא מד"ס וזו מעלה יתיר' שעשו בקודש וע"ע רש"י כתובות כ"ו א' כ' אהך דנפק עלי' קלא דבן גרושה כו' ואחתיני' שמעלה היא לכהונה ע"ש:

דף כה.

פרט לעוסק במצוה, נ"ב ע' גליון הרי"פ וע"ע שבת י"ט א' בד"א לדבר הרשות אבל לדבר מצוה שפיר דמי ע"ש בריף דכ' דהוא מטעמא דעוסק במצוה פטור מן המצוה והביא הך דכאן:

דף כה:

אם נושאי ארונו כו', נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ו סי' ב אלפים רכ"ב:
שם ביום ההוא אין יכולין כו', נ"ב ע' ס' קרבן חגיגה סי' ב' ועוד שם סי' כ"ט:

שם כל שבעה, נ"ב אולי רב לטעמי' דס"ל בסנהדרין כ"ט א' לעניין עדות דכל שבעה הוי שושבינות משא"כ לרבא דס"ל שם דמיום ראשון ואילך בטלה שושבינות וכשר לעדות ע"ש אולי גם לעניין סוכה חייב השושבין בסוכה מיום ראשון ואילך ולפי"ז יל"ע על הפוסקים שפסקו כאן דין זה ופשוט מפאת דאין חולק כאן בזה על רב ואולם להנ"ל יל"ע דרבא פליג לעניין שושבין מיום ראשון ואילך וראוי להיות הלכה כרבא דהוא בתרא:
שם אין שמחה אלא במקום סעודה, נ"ב דוגמתו מ"ק ט' א' אין שמחה בלא אכילה ושתי':

דף כו.

הולכי דרכים ביום פטורין מן הסוכה ביום כו', נ"ב הטעם דתשבו כעין תדורו כתי' וכשם שאין נמנע מלכת בדרך כל השנה כך אין לו להמנע בסכות כפירש"י וע' בח"א למהרש"א תענית יו"ד ב' ד"ה שמא תרגז עליכם הדרך מש"ש ולזה אמר להם אל תרגזו ותעיינו בדרך שנצטויתם בדרך דהיינו דבר תורה שהולכי דרכים פטורים מן המצוות אבל חייבים בד"ת כמ"ש ודברת בם וגו' ובלכתך בדרך וגו' עכ"ל והם. דברים תמוהים דלא מצינו הולכי דרכים שיהיו פטורים מכלום מלבד מסוכה מטעמא דתשבו כו' ואם כוונתו שאין בידם לקיים דבר בהליכה בדרך [מלבד ד"ת שאפשר לדבר ולעיין בתורה עם ההליכה] לא יפול על המנע האפשריות ל' פטורים:
שם שומרי גנות ופרדסים, נ"ב בס' הפרדס לרש"י ה' סוכה סי' קפ"ז אי' שומרי חנות ופרדסים:
שם אלא אפי' חולה שאין בו סכנה כו', נ"ב ע' בלבוש סי' תר"ס סעי' ג' דכ' טעם חולה דפטור מן הסוכה משום וחי בהם ולא שימות בהם ע"ש ודבריו צ"ע והטעם דתשבו כעין תדורו וכמו שאין אדם דר בדיר' המוקת לחליו ואפי' חולי שאין בו סכנה כך אין לו לישב בסוכה ומש"ש בלבוש דטעם משמשי חולה דפטורין משום דעוסק במצוה פטור מן המצוה לענ"ד גם במשמשין י"ל טעם הפטור משום כען תדורו דכמו שישראל גומלי חסדים יוצאים מביתם כדי לשמש את החולה כך יש לו לצאת גם מסוכתו והוא כמו הולכי דרכים דפטורים משום דכמו שאין אדם נמנע מלצאת מביתו כשצריך לצאת לדרך לחפצו כך אין לו להמנע מלצאת מסוכתו וכמ"ש הראשונים לעניין ללכת לכפרים בסכות וה"נ לעניין לשמש חולה שרי כיון שהי' יוצא עבור זה גם מביתו וז"פ וניחא טפי כי היכי דתיהוי טעם חולים ומשמשיהם אחד:
שם אמרי חולה הוא ומשמשיו פטורין כו', נ"ב ע' שו"ת שבות יעקב ח"ג סי' נ"א:

שם רבא אמר אין קבע לשינה, נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"א סי' ק' ד"ה צריך להקדים בסה"ד מש"ש דשינת עראי דחייב בסוכה היינו רק מדרבנן שמא ימשך בשינה ע"ש וצ"ע דדבריו אליבא דאביי ולא אליבא דרבא דהלכתא כוותי' לגבי אביי:

שם תוד"ה חתן פטור כו' לית להו כו', נ"ב ע' אריכות בביאור דבריהם בשו"ת חות יאיר סי' ס"ו וסי' ע"ד וע"ה:

שם תוד"ה ואפילו כ' דסכנת אבר כסכנת נפשות, נ"ב ע' שו"ת חות יאיר סי' קפ"ג אי חסרון אוזן אחד מיקרי סכ"נ ומש"ש ראי' ממה שהעבד יוצא בו לחירות נפלא מהבין שהרי גם בשן יוצא לחירות ואטו חסרון שן הוי סכ"נ:

דף כו:

פחות מכביצה, נ"ב אי סעודת יו"ט משויא קבע גם בפחות מכביצה היא מחלוקת הפוסקים והראי' שהביא בשערי תשובה סי' תרל"ט סק"ד מלילה ראשונה ע"ש כבר קדמו במהרי"ק שורש קע"ח:

דף כז.

ועוד אר"א כו', נ"ב י"ל כוונתו ועוד דתרוייהו חד טעמא נינהו לפי המבואר בירושלמי כאן דטעמא דר"א ברישא משום דיליף תשבו תשבו ממילואים ע"ש ולכן דינו כקדשים דלילה הולך אחר יום שעבר ולכן גם ליל שמ"ע הוא השלמה לסכות שלפניו וזהו ועוד כו' ומצאתי במהרי"ל ה' סוכה שכ' וז"ל ופעם אחד אמר מהר"י סג"ל אם ירדו גשמים בלילה ימתין עם סעודתו עד שיכלו גשמים ואף אם ימשך עד חצות ימתין אולי יעצרו ואז גם הוא יוצא חובת היום שעבר מידי דהוי אשלמים שנאכלים עד חצות עכ"ל הנה דכ' ז"ל סברא זאת גם לדידן ואולי הוא ג"כ מדרשא דתשבו תשבו דדרשי' לי' גם לדידן לקמן מ"ג א' ומדמינן לי' למילואים דהוא קדשים וכנ"ל ואולם מ"ש משלמים דנאכלים עד חצות צ"ע דא"כ עד עמוד השחר נמי דמה ששלמים נאכלים עד חצות הוא רק מדרבנן כדי להרחיק את האדם מן העביר' כמבואר ריש ברכות אבל מה"ת כל הלילה הולכת אחר היום שעבר וא"כ כאן דלא שייך הך דלהרחיק כו' ראוי שגם עד עמוד השחר יצא ידי חובת היום שעבר:

שם ורבנן כדיר' מה דיר' אי בעי אכיל כו'. נ"ב בס' אתוון דאוריתא דנתי אי סוכה כל ז' חשיבא מצוה שאינה מחויבת כיון דאי בעי לא אכיל א"ד היא מצוה מחויבת שהחיוב לדור כל ז' בסוכה אלא שכך עניין דירה של אדם דאי בעי הוא כל היום בחוץ ורק

כשרוצה לאכול ולישן נכנס לביתו ונזכרתי דברי הבעה"מ סוף פסחים דכ' דסוכה היא מצוה מחויבת הואיל וא"א ג' ימים בלי שינה וכשישן חייב בסוכה ומה שהביא שם מהך דשבת דאמר אליבא דר"א דסוכה נוהג בלילות כבימים לכאורה אין ראי' דלר"א הא גם האכילה מחויבת כל ז' אחת ביום ואחת בלילה ואולם בשו"ת תשב"ץ ח"א סי' ק' מצאתי דכ' דאין סוכה מצוה מחויבת כיון דאי בעי לא אכיל ואי משום שינה אפשר בנימנום משהו כהך דלקמן נ"ג א' דמנמנמי אכתפא דהדדי דשינת עראי דחייב בסוכה הוא רק מדרבנן ע"ש וע' מה שתמהתי על התשב"ץ לעיל כ"ו א':

שם נאמר כאן כו', נ"ב יש כמה דמיונות מסוכות לפסח הך דכאן דלילה ראשונה חובה ולהלן רשות ובספרא אמור פרשה י"ב מצריך מיעוטים שלא ינהוג חיוב סוכה בפסח ומצה בסוכות וע' במל"מ מ"ש על הספרא ובפסח נאמר משכו וקחו דנדרש משכו ידיכם מע"ז כו' הרי דביטול ע"ז לו התייחסות לפסח וכן בסכות אמרו בערכין ל"ב ב' דביטל יצרא דע"ז ואגין זכותא כי סוכה וכשם שדרשו בקידושין מ"א ב' ושחטו אותו כל קהל וגו' מלמד שכל ישראל כולן יוצאין בפסח אחד כך דרשו כאן בעמוד ב' כל האזרח בישראל ישבו בסכות מלמד שכל ישראל ראוין לישב בסוכה אחת ולהלן מ"ה א' מיד תינוקות שומטין את לולביהן ואוכלין אתרוגיהן ופירש"י שהגדולים חוטפין וגוזלין לולבין ואתרוגים מיד התינוקות וכזה בפסח חוטפין מצה לתינוק כלומר גוזלין ע' רשב"ם פסחים ק"ט א' ד"ה חוטפין מצה ופסח מצה מרור בכריכה להלל וכן הד' מינים צריכים אגוד אי לר"י לעכב ואי לרבנן למצוה והתחלת החג בט"ו לחודש כמו פסח וריש לולב הגזול בירושלמי דיבש פסול משום לא המתים יהללו י"ק הרי דלולב הוא חיות ומנענעין בו ח"י נענועים וכן המצה עניינה חיות ע' מנחות נ"ג א' מצה תהי' החיי' וע' ברוקח סי' רי"ט דהיושב בסוכה נשמר מן המזיקין ע"ש וכן בפסח הוא ליל שימורים לילה המשומר ובא מן המזיקין:

שם אמר בירא א"ר אמי חזר בו ר"א, נ"ב כזה לקמן ל"ד ב' א"ר ביראה א"ר אמי חזר בו ר' ישמעאל וע"ע כזה בכורות י"ח ב' א"ר אמי חזר בו ר' טרפון:

שם אמר לו לא כו', נ"ב במהרי"ל ה' סוכה הובא גמ' דכאן וכתיב אח"ז בזה"ל ואמרתי לפני מהר"י סג"ל והיאך אדם רשאי לאכול בסוכת חבירו ומניח את שלו ושמא הא דאמרי' ביטל מצוה הראשונה דווקא במי שיש לו ב' סכות עכ"ל ואין הקושי' מובנת דהא רק ר"א ס"ל כן כאן ואנן לא קיי"ל הכי ולר"א אולי דאה"נ דאין רשאין לאכול בסכת חבירו וכן משמע כאן עמוד ב' מהא דפריך והיכי עביד הכי והא"ר אליעזר אין יוצאין כו':

דף כז:

ורבנן ה"ק רחמנא עשה סוכה בחג, נ"ב בבה"ג ה' סוכה אי' ורבנן ההוא מאי קאמר רחמנא עשה סוכה לשם חג וצ"ע ע' לעיל ט' א':

שם מ"ד האי אחריתי הוא כו', נ"ב ע' תוס' וע' ב"ב ס' ב' נפלה חוזר ובונה כו' וע' סוטה מ"ג א' רש"י ד"ה על מכונו וע' ר"ן נדרים מ"ז א' ד"ה קונם לבית וע' בירושלמי שם ובמפרשיו וע' שו"ת הריב"ש סי' שנ"ו וע' ב"מ ק"ג א' אושלן האי גרגיתא ונפלה כו וע' שו"ת הלכות קטנות ח"ב סי' קע"ט וע' ס' נצח ישראל למהר"ל מפראג ז"ל פרק ל"ה במה שחילק שם בין בית לסוכה דבית שנפל וחזר ובנאו הוי בנין חדש משא"כ בסוכה היא חזרת סוכה הראשונה עש"ה בכל הפרק:

שם מלמד שכל ישראל כו', נ"ב ע' שו"ת הריב"ש סי' שמ"ז ומ"ש רש"י כאן דלא מטי ש"פ לכל חד וחד כו' ע' בריב"ש שם במה שכ' וכ"ש של שותפין דמטי פרוטה דעדיף משאולה שהרי יש לו בה ממון חשוב שהוא שלו לגמרי כו' ומוכח דפמש"פ ג"כ מיקרי שלו אלא שאינו שלו לגמרי וצריך ביאור ואכ"מ ולעניין אתרוג של שותפין ע' שו"ת הרא"ש כלל ל"ה אות ב' תשובת ר' אביגדור כהן צדק ז"ל דדעתו דאם קנו בשותפות למצוה יוצאין בו אבל אם לקחוהו למסחר או לאכילה אין יוצאין בו ע"ש הטעם ויש להעיר לדיעה דאתרוג של שותפין כשר דשל שותפין ג"כ לכם מיקרי א"כ יוקשה ממ"ש הלבוש סי' תרנ"א וז"ל מה שמברכין על נטילת לולב ואין מברכין בל' הפסוק על לקיחת לולב יראה לי הטעם משום דל' לקיחה יש במשמעו ל' קניין כלומר אעפ"י שאינו אוחזו בידו אלא שקנהו ע"י אחד מן הקניינים שבידו ברשותו סגי אלא מדכתי' ולקחתם שצריך לקיחה תמה ילפי' שצריך להגביהו ולאוחזו בידו כו' עכ"ל ומבואר מדבריו דאילו נאמר ולקח הייתי מפרש לי' אקניין שיקנה הד' מינין ויהיו ברשותו ורק מדכתי' ולקחתם דנדרש ולקח תם ילפי' דהכוונה אלקיחה ביד ממש והשתא אי איתא דלכם אין ממעט שותפין א"כ אכתי מנ"ל דולקחתם פירושו לקיחה ביד דילמא הכוונה עדיין אקניין שיהיו שלו ותמות דהצריך קרא הוא בעניין השלו שיהי' השלו תם בלי חסרון ולפסול של שותפין קאתי דבשלמא למ"ד דמלכם גרידא ידעינן זה שפיר ומשא"כ למ"ד דלא שמעי' זה מלכם א"כ הא תיקשי כנ"ל ודו"ק היטיב ודע דמסופקני למ"ד דשותפות לא מיקרי לכם איך יצא אנדרוגינוס באתרוג דכיון דצד הזכרות לבד מחויב ואילו האתרוג הוא של כולו גם של צד הנוקבות נמצא האתרוג לגבי צד הזכרות המחויב אתרוג של שותפין ולומר דמשכחת שיקנה אתרוג ויכוון שהוא קונה רק לצד זכרותו או שיכוון הנותן שנותן רק לצד זכרותו צ"ע אי שייך זה שיזכה רק חצי גוף אם גם חציו השני בר זכי' והי' אפשר דמשכחת לי' בירושה

דממילא שהניח אביו נכסים ובכללם אתרוג והוא יורשו דכיון דאין בת יורשת במקום בן נמצא דצד זכרותו לבד יורש והאתרוג של צד זכרותו לבד אולם גם זה צ"ע די"ל דבת דאין יורשת במקום בן היינו רק אם תפסיד לבן בירושתה ומשא"כ כאן דאדם אחד הוא ולא שייך הפסד י"ל דגם צד הנקבות יורש ודו"ק וע' ירושלמי יבמות פ"ח ה"ו דאנדרוגינוס כהן שנתחלל צד נקבותו ע"י שנבעל לפסול מאכיל את נשיו תרומה ואינו מאכיל את עבדיו דנשיו הרי מקודשות רק לזכרותו והוא אינו מחולל משא"כ עבדיו הם של כולו והרי צד הנקבות חללה ע"ש ואי איתא הרי משכחת שיהי' גם העבדים רק קנויין לצד הזכרות לבד בגווני דכתיבנא וא"כ מאי כללא כייל הרי דין העבדים כדין הנשים שכל שקנוי לזכרותו לבד אוכל וע"כ דלא משכחת כלל שיהיו העבדים קנוין לזכרותו לבד והא גופא קמ"ל ודו"ק:

שם לגר שנתגייר בנתיים וקטן שנתגדל כו', נ"ב ע' ס' תפארת שמואל על הרא"ש שלהי מועד קטן וע' שו"ת גאונים בתראי סי' נ"ו ועמ"ש בלקח טוב כלל ז' ד"ה ובגוף קישית הרא"ש וע"ע ריטב"א ראש השנה ד"ד ע"ב ד"ה אימור דכ' ונ' יותר למי שלא נראה בתוך החג ונראה עכשיו כגון שנתגייר או הגדיל שהוא חייב בלינה עכ"ל עש"ה ומשמע דאילו לא הי' רגל בפ"ע הי' פטור והיינו על כרחך מטעמא דדיחוי וע"ע תוס' חגיגה ב' א' ד"ה תשלומין דכ' ולא הוי מצי למימר חיגר בשעה ראשונה ונתפשט בשני' דהא פשיטא הוא עכ"ל הרי דס"ל לתוס' דזה פשיטות ואין ה"א כלל דליפטר בכה"ג מטעמא דדיחוי:

דף כח.

כל דבריך אינן אלא מפי השמיעה, נ"ב ע' קושי' מכאן בשו"ת חות יאיר סי' צ"ד עמ"ש הנימוקי יוסף סוף פ' הזהב וז"ל ואפשר שהם היו אומרים מפי השמועה והוא אומר כך הוא בעיני כו' עכ"ל ואיך אפשר זה הר כל דבריו היו רק מפי השמועה כמבואר כאן ע"ש:

שם ולא הלך ד' אמות בלא תורה, נ"ב ד' אמות לאו דווקא רק כלל כלל לא כדאמר אח"כ שלא מצאו אדם יושב ודומם, ס' בכור שור שבת קי"ח ב' עש"ה:

שם הויות דאביי ורבא, נ"ב הא דנקט אביי ורבא ולא אמוראים הקודמים להם ואע"ג שהיו גדולים מהם כגון רב ושמואל ור' יוחנן ע' מהרי"ק שורש פ"ד וע"ש טעם מדוע מאביי ורבא ואיליך דווקא הלכה כבתראי:

שם אמר רבה הלכתא נינהו ואסמכינהו רבנן אקראי, נ"ב כזה קידושין ט' א' ונדה ל"ב. א' וב' ושם רבא בעל המאמר אולי גם כאן צ"ל רבא:

דף כח:

לרבות את הגרים, נ"ב ע' תוס' וע' גליון הרי"פ על התוס' ציין לעיין גם בתוס' סנהדרין ומנחות וע"ע תוס' ב"מ קי"א ב' ד"ה מגרך וע' בס' קרבן חגיגה סי' פ"ג הסביר בהך דכאן דה"א דהואיל וסוכה זכר לענני כבוד והעננ כבוד הרי פלטו את הערב רב שהיו גרים דזמן ההוא כמבואר במפרשים וא"כ גר שנתגייר אילו הי' בזמן המדבר הרי לא הי' בכלל הנס וע"כ ה"א דליפטר עכת"ד ותלי"ת קיימתי' זה מסברא דנפשאי:

שם כל שנעור משנתו כו', נ"ב הא דמשערי' בהכי היינו משום דסוכה מצוותה בשינה, פסקי תוס' חגיגה סי' ב':

שם ירדו גשמים כו', נ"ב בשו"ת מהרי"ו סי' קצ"א ומצטער פטור (מסוכה) ומש"ה ירדו גשמים פטור ואם יאכל בה נקרא הדיוט דכתי' דרכי' דרכי נועם עכ"ל ולפי"ז דווקא כאן דעושה בצער ולא הוי דרכי נועם הוא דנקרא הדיוט אבל בעלמא העושה דבר אעפ"י שאינו מחויב מעיקר הדין אין לו להקרא הדיוט יש לדון בזה הרבה ואכ"מ וע' שו"ת מהר"ם פאדווא ס' ל"ט ד"ה מעלתך כתב תופס בפשיטות טעמא דכל הפטור מדבר ועושהו דנקרא הדיוט משום דמיחזי כיוהרא ושהוא כהך דלא כל הרוצה ליטול את השם יטול ע"ש:

שם משלו משל כו', נ"ב ע' ס' קרבן חגיגה סי' פ"ז ד"ה ולענ"ד דטובא אשמעי' כו' ומש"ש ואפשר שיגרשהו מן העולם כו' הוא דבר מתמיה דלא אמרו אלא דנקרא הדיוט אבל לא שיהי' בעונש מיתה חלילה וע' ר"ן סוף יומא ד"ה ידאג כל השנה כולה ושם ניחא דכיון דלא נתקבל תעניתו א"כ הא לא כיפר יוה"כ על עוונותיו ושמא יש בהם עון של חיוב מיתה וע"כ ידאג כו' ומשא"כ כאן בסוכה הא לא שייך זה ודע דהך דיומא צע"ק מדוע שם הוא רק ספק ע"ש וכאן אמרו דרך וודאי משלו משל למה הדבר דומה כו' וע' שו"ת שבות יעקב ח"ב סי' יו"ד:

שם תשבו כעין תדורו כו', נ"ב בס' הפרדס לרש"י ה' תפילין סי' ל"ט וז"ל איכא למילף מהא לישנא דסוכה דפרישו רבנן ז"ל תשבו כעין תדורו שאין אדם רשאי לדור זולתי בסוכה ששלחנו ומטתו מונחין שם עכ"ל וצ"ע דהא הכשר סוכה לב"ה כדי ראשו ורובו ולב"ש גם שלחנו אבל לכ"ע לא מצרכינן נמי כדי מטתו וביאור הך דתשבו כעין תדורו ע' לבוש סי' תרל"ג סעי' א' וסי' תרל"ד סעי' א' עש"ה וע' רש"י מכות י"ב א' ד"ה בדירה תלה רחמנא דישיבה פירושו דירה ע"ש:

דף כט.

משתסרח המקפה של גריסין, נ"ב בס' הפרדס לרש"י ה' סוכה סי' קפ"ז אי' ירדו גשמים מאימתי מותר לפנות משתסרח המקפה של גריסין ואפי' של כל דבר עכ"ל וצ"ע דא"כ ל"ל למיתליי' בשל גריסין ושוב ראיתי שדבריו לקוחים מן הירושלמי כאן ע"ש:

שם לדידי כיון דאנינא דעתאי כו', נ"ב דוגמתו ב"ב כ"ג א' ע"ש דגם שם הוא מימרא דר' יוסף כמו כאן וע"ע מ"ק י"ח א' א"ר נחמן בר יצחק לדידי כשפה המעכבת דמי לי ופירש"י לדידי דאנינא דעתי וק"ק מדוע ר' יוסף כאן פירש ואמר לדידי כיון דאנינא דעתאי כמי שתסרח המקפה דמי לי ואילו רנב"י אמר סתם לדידי כשפה כו' דמי לי ויובן זה עפ"י גמ' יומא ל' א' אמר רנב"י ואנא אפי' לשתות נמי מידע ידעי דאנינא דעתאי וע"כ לא הוצרך רנב"י לפרש זה כיון שהי' ידוע לעולם משא"כ בר' יוסף אפשר שלא הי' ידוע:

שם ובזמן שישראל עושין רש"מ אין מתיראין כו', נ"ב בתוספתא פרק ב' איתא בזמן שישראל עוסקין בתורה אין דואגין כו':

שם בשביל ב' דברים כו', נ"ב ע' ס' יערות דבש ח"ב בדרוש תוכחת מוסר בק"ק האמבורג בכ"ה אלול וז"ל אבל ידוע מ"ש חז"ל בשביל ד' עונות המאורות לוקין ואין הכוונה כמו שחשבו רבים שהוא קדרות שמשיי וירחי שחושבים אותו הזמן ורגע ומקומו לפי מהלך וטיב סבובם כי זה באמת בא לפי חשבון ואינו באמת ליקוי המאורות כי אם יעשה אדם מחיצה בפני נר שלא יבהיק אורו וכי זה ליקוי לנר הלא הנר דולק כדרכו רק המניעה מהמקבל שמסך מבדיל בינותם וכן הדבר בליקוי חמה ולבנה כי אין העדר אור במאורות ההמה רק הירח או צל הארץ מפסיק במאורות ההמה שלא אפשר ליושבי הארץ ליהנות מאורם ואין זה ליקוי מאורות, אבל ליקוי מאורות האמתי שיש במאורות ההם העדר אור ומיעוט כח פעולתו וכמו שמצינו לפעמים כתמים שחורות וכדומה בשמש וירח ואותו מקום הוא נעדר וזה אינו תלוי בחשבון וסבה וטעם לדעת איך ואימת יהי' רק אצבע אלקי"ם הוא לפרקים וזהו ליקוי המאורות שדיברו בו חכז"ל וזהו שבא בעון יושבי ארץ כמ"ש חכז"ל באריכות כו' עכ"ל:

שם תוד"ה מנא כ' וי"מ כו', נ"ב הוא פי' הר"ת בספר הישר דל"ב ע"א דפוס וויען והביא ראי' מגמ' יומא י"א ב' מה בית העשוי לכבוד לכן קדירות כו' אין זה כבודו של בית שדר בו שיהיו שם רק יש להם בית לבדם עש"ה ולפי"ז בית אשר לאדם לצורך הנחת קדירות ואגני דלישה ושפודי כו' פטור ממזוזה ודו"ק:

דף כט:

של אשיר' כו', נ"ב בס' קרבן חגיגה סי' פ"ג שיש לחקור בעצי סוכה בסכך או בדפנות אם נעשו מעצי אשיר' או מאיסורי הנאה כו' נלענ"ד דכשיר' ובלבד שלא יזכה בהן דסוכה שאולה כשיר' כו' וכ"ת משום דנהנה מלל"נ כו' ואע"ג דממאיס לגבוה כיון שהיא מעצי אשיר' ואיתקש סוכה לחגיגה כו' ע"ש וילי"ע בה דהדפנות אינם חפץ המצוה רק הסכך ולא שייך בדפנות מלל"נ וגם הוי הנאת הגוף בהדי מצוה הנאת הצל ואין הגליון מספיק להאריך ולעניין עצי הסכך מאשיר' או מעיר הנדחת נזכרתי שיש בזה אריכות בנוב"י תניינא חאו"ח סי' קל"ג וע' עוד בזה ברבינו מנוח פ"ב מה' סוכה ה"ג עש"ה וע' בכור שור שבת ק"ח א' לעניין כתיבת תפילין ע"ג עור בהמה טהורה שנעבדה ונעשית ע"ז עש"ה ובגוף דין לולב מאיסורי הנאה ע' שו"ת הרשב"א ח"ד סי' ר"ב ויש לדון עוד פסול מתיבת ולקחתם לפי המבואר במדרש דלולב הגזול פסול מדכתי' ולקחתם במקח ולא בגזל הרי דתיבת ולקחתם הוראתו מקח וע"כ איסורי הנאה דלאו בר מקח נינהו ג"כ יש להם להפסל וע' כזה בשו"ת ח"צ סי' פ"ד מש"ש ואי ס"ד כיון דנרבעה ודאי אסורה בהנאה מאי ארי' משום דפרה קדשי מזבח תיפוק לי' כיון דאסורה בהנאה אינה בת קיחה כיון שאין לה דמים שהרי היא אסורה בהנאה וקרא כתי' ויקחו אליך כו' ע"ש:

שם דכתי' לכם משלכם, נ"ב ע' שו"ת מהרי"ל סי' קנ"ד דהביא דרשא דארחץ בנקיון כפי ואסובבה את מזבחך ד' דדרשי' בנקיון כל מידי דמנקי בברכות ט"ו א' וכ' שם תוך הדברים וז"ל ופשטא דקרא לאפוקי גזל כמו ובנקיון כפי עשיתי זאת ולמעוטי לולב הגזול אתי עכ"ל נ' דמשמע לי' דקאי אלולב מדכתי' ואסובבה את מזבחך ד' והיינו לולב שמקיפין בו את המזבח וע' לקמן מ"ג ב' וכמדומה שכן הוא גם במדרש וכן הובא ברוקח סי' רכ"א בשם המדרש והפסיקתא ע"ש ויש לספק אם יש ללמוד מזה גם אלולב שבגבולין ועכ"פ אלולב שבמקדש מיהת יש עוד לימוד לפסול גזול מהך דארחץ בנקיון וילי"ע לפי"ז במה שנסתפקו הראשונים כאן אי בעי' לכם בלולב שבמקדש כל ז' כיון דכל ז' מה"ת א"ד הא כתי' לכם בקרא רק ביום הראשון ולהנ"ל אולי לעניין גזול יפסול בכל ז' במקדש לכ"ע מקרא דארחץ בנקיון דלא כתי' בי' ביום הראשון וגם יל"ע אם אין תיבת בנקיון מצרכת יותר מלכם דלעניין לכם וודאי מהני רוב משא"כ בנקיון י"ל דכל שיש בו צד גזל אפי' מיעוט נקיון מיהת לא חשיב ויש להאריך בזה ואכ"מ:

שם רש"י ד"ה כובש כ' שמדחהו בלך ושוב עושק לגמרי כו', נ"ב ב"מ קי"א א' ע"ש:

דף ל.

משום דה"ל מהב"ע, נ"ב ע' חידוש בשו"ת רדב"ז ח"ב סי' תרל"ג בשם הכפתור ופרח שאם הי' דקל בירושלים לולבו פסול למצוה דה"ל מהב"ע לפי שאין עושין גנות ופרדסים בירושלים ואין מקיימין בה אילנות וכעניין שאמרו הרי שגזל סאה אין זה מברך אלא מנאץ ע"ש וצע"ק דכיון דהאיסור רק מפאת המקום לא הי' לו להחשב מהב"ע כמו איסור זמניי דלא חשוב מהב"ע כמבואר בראשונים לעניין לולב המובא מחוץ לתחום ומוכרח מגמ' לקמן ל"ג ב' ואין ממעטין ביו"ט הא עבר וליקטן כשר ולא פסלינן לי' משום מהב"ע ואולי כוונתו רק לעניין הברכה דהזכרת ש"ש חמור טפי וכתוס' כאן ד"ה הא קנייי בייאוש וע' מה שאכתוב בזה לקמן ולפי"ז גם הך דעבר וליקטן כשר מ"מ אין לברך עליו וצ"ע דהסתימות לא משמע הכי והנה מה שהקשו תוס' כאן דל"ל לכם למעט גזול ת"ל דה"ל מהב"ע והאחרונים מתרצים דנ"מ לגזל עכו"ם למ"ד דמותר ומ"מ לכם לא הוי כמבואר ביראים מצאתי בשו"ת גאונים בתראי בסי' א' בתשובה האחרונה שם בשם הראבי' וז"ל ושמא מפני שדומה לגזל ואמרי' בירושלמי דפסחים ודחלה דמצה גזולה אסור לברך עלי' ניחא לי' לשנויי שקנו מתגרי עכו"ם ולא שיצאו ממה שמצאו בעליית האמוראים ואע"ג דכתי' ואכלת את כל העמים מצה שאני עכ"ל ומשמע כוונתו לפסולא דמהב"ע [לא לפסולא דמצתכם מדאמר מפני שדומה לגזל וכן אסור לברך דהכוונה על בוצע ברך נאץ ד' דהיינו פסולא דמהב"ע] דאפי' למ"ד דגזל עכו"ם מותר מואכלת וגו' מ"מ הוא דבר מגונה מיהת ולמצוה מיהת לא חזי דלגבי מצוה ה"ל עבירי' וחשוב מהב"ע ומעין דוגמא סברת הר"ן פ' גיה"נ דאע"ג דמותר לבטל איסור לכתחלה מה"ת מ"מ חשוב זרוע בשילה חידוש במה שציותה תורה לבטל ע"ש והיינו דהוא מה"ת ג"כ פועל מגונה מיהת לעניין זה לשלא תצוה התורה לעשותו וע' לקח טוב כלל ח' אות י"ב שהבאתי שם דוגמאות לזה וע"ע רש"י סוטה כ"ג ב' ד"ה ולא נוטלות כתובה דמתבאר משם דאפי' למ"ד דשומרת יבם שזינתה מותרת ליבמה מ"מ מצות יבום אין עליו עוד דמצי למימר לא בעינא למינסב אשה זונה עש"ה וכזה גם כאן אע"ג דהגזל מותר מ"מ לא נוה התורה עליו ואילו אינו משיג מצה אחרת רק לגזול מעכו"ם אין מחויב דאין התורה מצוה זה ולכן גם אם גוזל אין זה כמצותן ואינו יוצא דזהו כל פסולא דמהב"ע מקרא דאלה המצוות דאם אינן כמצוותן אינן מצוות כמבואר בירושלמי בהאורג וה"נ לא הוי כמצותן דלצאת דרך זה לגזול לעכו"ם לא ציותה תורה ודו"ק ועי"ל בכוונת הראבי' דכיון דגזל עכו"ם נמי גזל הוא והותר רק מקרא דואכלת את כל העמים א"כ רק לאכילת הדיוט מותר אבל לאכילה דמצוה לא הותר כלל והוא דוגמת הך דחולין צ' ב' מי כתי' על כן לא יאכל

המזבח דקרא דעל כן לא יאכלו בנ"י את גיה"נ אוסר רק אכילת הדיוט אבל לא אכילת גבוה ודכוותה כאן להיפוך קרא דואכלת מתיר רק אכילת הדיוט אבל לא אכילת מצוה דכביכול כאכילת גבוה דמיא וע' ברכות י"א א' דבשבתך הכוונה רק בשבת דידך ולא בשבת דמצוה ועמש"ש על הגליון דמיונות רבות לזה וה"נ ואכלת הכוונה רק אכילה דילך לא אכילה דמצוה ודו"ק היטיב:

שם מתוך שיוצא בשאול כו', נ"ב מ"ש הפנ"י דכיון דהי' יכול לכוון לקחתו בתורת שאלה ואפשר למצוה בלי עביר' לא חשיב מהב"ע והאחרונים עוררו ע"ז דשואל שלא מדעת נקרא ג"כ גזלו ע' שו"ת מהרי"ל סי' קצ"ח וע' רוקח סי' רי"ט פסק להלכה כשמואל דכאן ע"ש:

שם כי זבניתו כו', נ"ב ע' מהרי"ו סי' קצ"ג מש"ש מהר"ר אנשי"ל ממרפורק ז"ל נסתפק כיון דמרור איתקש למצה וגזול פסול כו' עד מש"ה הוי כקרקע ע"ש שדבריו צריכים ביאור:

שם סתם עכו"ם גזלני ארעתא נינהו, נ"ב דוגמתו ב"ב מ"ה א' דסתם עכו"ם אנס הוא:

שם רש"י ד"ה מאי טעמא כ' ושמא כו', נ"ב ע' שו"ת הריב"ש סי' רע"ג ושו"ת גאונים בתראי סי' כ"ד:

שם תוד"ה הא כ' שאני ברכה כו', נ"ב ע' אתוון דאוריתא כלל י' מה שהבאתי מברכות נ"ג א' וי"ל ג"כ דברכה דהיא הזכרת ש"ש שאני ויש לדון מזה לעניין אתרוגים המורכבים דעכ"פ לברכה אינם ראוים הואיל ונעבדה בם עביר' וע' שו"ת הלכות קטנות סי' ס' וע' שאילת יעב"ץ סי' ס"ג:

דף ל:

רש"י ד"ה וקרקע כ' וקסבר יאוש גרידא לא קני כו' וא"נ קני מהב"ע הוי, נ"ב דוגמת ל' רש"י זה הוא ל' רש"י ביצה כ"ט א' ד"ה לפני הגיזברים וז"ל והם לא הקדישוה כסבורין אין יכולין להקדיש שאינו שלהם א"נ יכולין ה"ל גזל בעולה עכ"ל וע"ש וע' שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' תרע"ד דנשאל בנידון שעכו"ם אנס את ישראל וגזל קרקעו ובנה עליו בית וקנה ישראל אחר הבית ממנו ותבעו הראשון לדין בטענה דקרקע אינה נגזלת כו' והשיב וז"ל כך הראוני כו' שכל הטענות שטוען כו' אין בהן ממש ושאמרו חכמים קרקע אינה נגזלת היינו לעניין מצוות כגון אין קניין לעכו"ם בא"י להפקיעה מידי מעשר א"נ לעניין לולב דאמרי' התם (סוכה ל' ב') עכו"ם גוזלים שדות וקרקע אינה נגזלת למיהוי סוכה גזולה ולולב גזול [דלא ליהוי מהב"ע אבל לעניין חזקה דקרקע כיון שבנה אותו עכו"ם

בחצרו של חבירו החזיק בה ונעשית שלו ומה שמכר מכר עכ"ל הנה דלדבריו ז"ל כל הפסול כאן רק משום מהב"ע ומיושבת קישית תוס' מירושלמי כלאים דמשמע דיש יאוש בקרקע דאה"נ דמהני לעניין קניין ורק לא לגבי מצוה וכמ"ש ז"ל ומ"ש ז"ל סוכה גזולה צע"ק למה כיוון וע"ע שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' מ"ד עש"ה וע"ע בירושלמי דמאי פ"ב ה"א מש"ש בפי' רידב"ז ד"ה ואי בעית כו' בשם המהרא"פ עש"ה וגוף פי' המהרא"פ אינו בידי:

דף לא.

גזל עצים כו', נ"ב בשו"ת מהרי"ו סי' קצ"א וז"ל בעל העיטור כ' גזל עצים וסיכך בהן לא יצא ומש"ה צריך ליזהר בהן לפרוע דמיהן לעכו"ם כמו אתרוג עכ"ל ובס' תניא רבתי ה' סוכה סי' פ"ב וז"ל אבל גזל עצים וסיכך בהן אין לו אלא דמי עצים בלבד והא דדרשי' חג הסכות תעשה לך למעוטי גזולה פי' רבינו שלמה ז"ל כגון שעשאה ע"ג ספינה או ע"ג עגלה ואבן גיאו"ת פסק לכתחלה הוא דלא אבל דיעבד כשיר' ובעל עשרת הדברות ז"ל כ' ומסתברא גזולה שגזל עצים וסיכך בהן ולא רצה לפרוע הדמים עכ"ל:

שם ואין לה אלא דמי עצים בלבד, נ"ב כעין ל' זה ב"מ ק"ט א' אין לך אלא דמי עצים בלבד:

שם אמר רבינא האי כשורא דמטללתא כו' ואי חברו בטינא ואפי' לאחר ז' נמי יהיב לי' דמי, נ"ב מעין זה ב"ב ו' ב' אמר רבינא האי כשורא דמטללתא כו' ואי חברי' בטינא לאלתר הוי חזקה:

דף לא:

שהיו מורישין את לולביהן, נ"ב ברוקח ה' פורים סי' רל"ו וז"ל ונראה אם אין מגילה כשירה יקרא בחומש דדמי להא שמורישין לולביהן לבני בניהם אעפ"י שיבש פסול אין שעת הדחק ראי' עכ"ל:

שם תוד"ה שיעור אתרוג כו' כ' ועוד יתכן דאפי' רבנן דמכשירי התם כו', נ"ב שו"ת ח"צ סי' קס"ה:

דף לב.

קווץ, נ"ב בס' תניא רבתי ה' לולב סי' פ"ה כ' טעם פסול לולב קווץ משום דרכי' דרכי נועם ע"ש וצע"ק דזה הוראה רק לומר שלא הית' כוונת התורה על מין שיוצאין ממנו קוצים ככופרא דלקמן ומשא"כ לולב דהוא מין שכיוונה תורה אליו א"כ אף שלוקח לולב שיוצאין ממנו קוצים הוא רק מזיק בעצמו אבל מדוע לא יצא בו י"ח זולת אם נאמר

דלולב קווץ הוא ג"כ כמין בפ"ע ואהני ג"כ קרא דדרכי' כו' לומר דלא היית' כוונת התורה על מין זה וזה דוחק:

שם האי לולבא דסליק בחד הוצא בע"מ הוא ופסול, נ"ב בחידושי הארכתי דד' מינים יש בהם עניין קרבן והבאתי הך דכאן דאמר בע"מ הוא כו' ולא מצינו פסול מום רק בקרבנות וכן ברש"י לקמן ל"ו א' ד"ה פסול כ' שנדמה הוא כו' והוא פסול נדמה שמצאנוהו ג"כ רק בקרבנות וע' ריטב"א ריש פרקין שכ' כן דלולב כיון שבא לרצות כקרבן דמי ולכן ילפי' לי' מוהבאתם את הגזול לפסול מהב"ע אף דוהבאתם וגו' בקרבנות כתי' וע' בבעה"מ ריש פרקין דכ' אהך דבשלמא יבש הדר בעי' וליכא ואע"ג דכי כתי' קרא ביום הראשון כתי' כיון דיבש איכא למימר דאית בי' משום הקריבהו נא לפחתך ופסול אף ביום שני כו' והך דהקריבהו מצאנוהו ג"כ רק בקרבנות דבהו הוא דכתי' וא"ל דא"כ גזול ושאול נמי הא פסילי בקרבנות דז"א דלעניין זה לא עשאוהו כקרבן כיון דאין מאוס בגופו אבל עכ"פ אהקריבהו כו' דהקפידו בו היינו משום דלהא מילתא שויוהו כקרבנות וכדמשמע לישנא דהקריבהו ואולם כעת ראיתי בשו"ת הרשב"א ח"ג סי' רל"ד דכ' גם לעניין בשמים דהבדלה הך דהקריבהו נא וגו' עש"ה כל התשובה ונזכרתי דברשב"ם ב"ב צ"ז א' ד"ה אין אומר קידוש היום ושם ב' ד"ה אלא למעוטי שריחו רע כ' גם לעניין קידוש פסולא דהקריבהו נא וגו' ע"ש:

שם ואימא אופתא כפות מכלל דאיכא פרוד והאי כפות ועומד לעולם, נ"ב דוגמתו חולין כ"ז א' ואימא מזנבו שח מכלל שזקוף בעי' והאי שח ועומד הוא:

שם תנ"ה כו' ואיכא דרמי לי' מירמא, נ"ב ע' גליון הגרע"א ז"ל ויש עוד כזה בכתובות כ"ז א':

דף לב:

שיעור הדס וערבה ג', נ"ב ע' ס' הפרדס לרש"י ה' לולב סי' קצ"א דהזהיר שלא תהי' הערבה גבוה מן ההדס והחמיר בזה מאוד ע"ש אריכות:

שם אמר רבא שרי לי' מרי' לר' טרפון, נ"ב כעין זה סנהדרין צ"ט א' א"ר יוסף שרי לי' מרי' לר' הלל:

שם הואיל ונפיק מפומי' דר' כהנא, נ"ב כזה פסחים קי"ד ב' הואיל ונפיק מפומי' דר' הונא ובסנהדרין ע"ב א' הואיל ונפיק מפומי' דרב:

שם תוד"ה האמת בסה"ד כ' צריך כל המינים כדרך גדילתן, נ"ב כן הוא בירושלמי ברכות פ"ה ה"ב ארבעת מינים שבלולב ניטלין דרך גידוליהן:

דף לג.

דר"פ גופי' מיבעי לי' מיפשט פשיט לי' כו' ל"ש לקולא ל"ש לחומרא א"ד ספוקי מספקא לי' לחומרא אמרי' לקולא לא אמרי' תיקו, נ"ב כסגנון זה מנחות ס"ט ב':

שם א"ר חסדא דבר זה רבינו הגדול אמרי המקום יהי' בעזרו, נ"ב כלשון זה בכורות מ"ה א':

שם תוד"ה ואימא ה"נ כ' תימא כו', נ"ב ע' שו"ת ח"צ סי' קס"א:

דף לד.

א"ר אבוה אמר הקב"ה אני אמרתי שיהיו ישראל לפני כי' והם שמו עצמן כו', נ"ב דוגמת זה קידושין ע' א':

דף לד:

יכול יהא אתרוג עמהן באגודה, נ"ב ע' ש"ע או"ח סי' תרנ"א דהכוונה דאסור להיות באגודה כו' ואם עשה כן לא יצא י"ח ע"ש אולם ביריאים סי' קכ"ד כ' ומניין לנו שהאתרוג אינו צריך להיות עמהם באגודה דתני' רא"א כו' ומבואר דמפרש דרק דא"צ להיות באגודה כו' וכן בדין דכיון דלולי קרא הי' צריך להיות באגודה אי לר"י לעכב אי לרבנן למצוה משום זה קלי וגו' א"כ לית לן למילף מקרא רק דא"צ אבל לא דאסור ע' זבחים ס"ו א' מאי לא יבדיל א"צ להבדיל ולעניין מה שדן הט"ז בש"ע שם ס"ק י"ד אי דווקא אגודה אסורה או גם ביד אין להם להיות כאחד ע' שבת צ"ב א' דיש לדון משם אי אגוד יד שמי' אגוד וע"ע עניין חיבור ביד בל' הגמ' ב"ק נ"ה א' חיבר חטה ושעורה בידו כו' הרי דמה שהם יחד ביד מיקרי חיבור וע' ירושלמי בפרקין ה"ז אילו הוי כתי' וכפות יאות לית כתי' אלא כפות אפי' זה בידו אחת וזה בידו אחת עכ"ל ומוכח ג"כ מתיבת אפילו דרשאין להיות ביד אחת וע"ע ל' באגודה אחת ביומא מ"א ב' למה כורכן כדי שיהיו כולן באגודה אחת וע"ש ברש"י ובתוס' ישינים:

שם אשוו, נ"ב פי' הוזילו המקח ע' רש"י ב"מ פ' ב' ד"ה משוי ומצינו ל' "שוה" דפירושו להיפוך ג"כ ל' יוקר בסנהדרין ל"ח א' עד שיהיו כל השערים כולן שקולין וברש"י שקולין שוין כו' ל"א שכולן שווין שכולן יקרין ע"ש:

שם של תרומה טמאה פסול, נ"ב ע' שו"ת הרשב"א ח"ד סי' ר"ב:

שם רמ"א כאגוז, נ"ב ע' ס' הפרדס לרש"י ה' לולב סי' קצ"ג דפסק כר"מ וצ"ע למה וע"ע שם סי' קצ"ה דכ' ג"כ כן:

שם כדי שיאחז שנים, נ"ב לעיל ל"א ב' פירש"י שנים שני אתרוגים אבל בס' יריאים סי' קכ"ד בשם ר"ח פי' שנים אתרוג ולולב:

דף לה.

ננקוט חדא לא מינכרא לקיחתה, נ"ב ע' ציונים לתורה דדנתי דלולב שלו שנתערב בגזול ולקח שניהם אינו יוצא משום דלא מינכר לקיחתו שאינו יודע באיזה מהם הוא יוצא והנה אפי' נימא דחד בחד חשוב ניכר עש"ה בציונים לתורה מ"מ בנתערב בב' אינו שלו אפי' לקח שלשתן אין לו לצאת וי"ל בלא"ה דאין יוצא בכה"ג דאותו שהוא שלו בטל לעניין ההכשר בב' אינו שלו [דההכשר מילתא אחריתי הוא ולא שייך לומר ממונא לא בטל לחד גירסא בביצה סוגי' דמים ומלח דאיסור התחומין בטל שפיר ואין נגרר אחר דין הממון ע"ש] וזה לדיעות דגם היתיר באיסור בטל וכמובן ואולם אם לקח שלשתן כאחת נ' דיוצא לדיעות דבא סור שנתבטל אסור מדינא לאכול שלשתן כאחת דהוי כטומאת משא דבב"א לא אמרי' ביטול ואולם יש לדון לתוס' נדה כ"ז ב' ד"ה משום דכ' א"נ כיון דטעמא דשפיר משום מת שלם אע"ג דטומאה כמאן דאיתי' דמי אין להחשיבו שלם כיון שנתבטל ברוב לגמרי עכ"ל הרי דכיון דלגבי זאח"ז בטל מיהת ולגבי ב"א כגון משא הוא דכמאן דאיתי' דמי ולא בטל אבל לגבי זאח"ז בטל ע"כ כיון שיש כאן ביטול ברוב לכן הביטול שמתבטל הוא מבטל ממנו עכ"פ עניין השלימות וחשיבותו ונחשב שאינו שלם וא"כ ה"נ הרי יש לו ליפסל מטעם חסר עכ"פ ודו"ק ואולם מתיבת לגמרי שכתבו התוס' משמע דזה רק בביטול בלח דמתערב ומתבטל לגמרי הוא דאין נחשב שלם ולא שייכא סברא זו בביטול יבש ביבש ובאתי רק להעיר:

שם ה"נ יש בו גדולים וקטנים תמימין ובעלי מומין כו' ה"ק עד שבאין קטנים עדיין גדולים קיימין, נ"ב בבה"ג ה' לולב איתא תני' רבי אומר הדר א"ת הדר אלא הדיר מה דיר זה יש בו קטנים וגדולים תמימין ובע"מ ובאין קטנים ועדאן גדולים קיימים כך ישראל יש בהם צדיקים ובינונים ות"ח ועמי הארץ ובאין קטנים ועדאן גדולים קיימים שנא' וזרח השמש ובא השמש עד שלא מת משה רבינו זרחה שמשו של יהושיע תלמידו כו':

שם תוד"ה לפי שאין כו' כתבו דילפי' לה מכלאי הכרם, נ"ב כ"כ רש"י ג"כ סוף תמורה במשנה וע' שו"ת חות יאיר סי' נ"ד:

דף לה:

הואיל ויכול להאכילה לבן בתו כהן, נ"ב ע' מ"ש בזה בשו"ת ראשית ביכורים סי' ג':

דף לו.

התם הוא דלא שליט בה אוירא כו' אבל הכא דשליט בה אוירא כו', נ"ב כחילוק זה בין שליט בה אוירא ללא שליט ביבמות ע"ה ב' וחולין מ"ו ב' וע"ע חולין צ"ג ב' והאי דלא קא מסרחן משום דלא קא שליט בהו אוירא וע"ט נדה נ"ה א' דאדהכי והכי שליט בה אוירא ומתה וע"ע שבת פ"ו ב' רש"י ד"ה אשה אית לה פרוזדור וע"ע פסחים ל' ב' מ"ד כיון דרויחא שליט בהו אוירא כו':

שם אתרוג תפוח כו' עד גדלו בדפוס כו', נ"ב טעמא דכלהו משום דבעי' הדר וליכא, ס' יריאים סי' קכ"ד:

דף לו:

מטביל בה ונפק בה, נ"ב בתה"ד ח"ב סי' נ"ב כ' דהוא מטעם שירי מצוה כגרדומי תכלת ואזוב דמנחות ל"ח ב' וע' שו"ת הלכות קטנות ח"ב סי' נ"ג וחידוש שלא הביא דברי התה"ד הנ"ל:

שם אין אוגדין את הלולב אלא במינו, נ"ב ע' רוקח סי' רי"ט דכ' מצות לולב הדס ולולב וערבה יחד משום זה קלי ואנוהו לא אגדו כשר כו' ואין אוגדין אותו אלא במינו אפי' בסיב כו' עכ"ל וצע"ג דאחרי דפסק דלא כר' יהודה דלולב צריך אגוד א"כ איך פסק דאין אוגדין אותו אלא במינו והא הא בהא תליא כמבואר בגמ' כאן:

שם אלא בארבעה מינים, נ"ב צע"ק דהאתרוג הרי מקבל טומאה אולי הכוונה לסכך באתרוג פחות מכביצה ויהי' ראי' מכאן לדיעה הסוברת דגם לקבל טומאה בעי' מה"ת כביצה ואע"ג דר' יהודה בעי שיעור כביצה באתרוג לצאת מ"מ פחות מכביצה נמי מינא דאתרוג הוא וכשר לסיכוך ועדיף מסיב ועיקרא דדיקלא כמובן:

שם רש"י ד"ה אלא לרב כ' דהא מצוה הדורה בעי' הואיל ומזכיר שם שמים עליו, נ"ב יש להסביר עפ"י גמ' מנחות ל"ה ב' ונוייהן לבר ופירש"י השם יהא נראה מבחוץ אלמא דהשם נקרא נוי וע"כ הואיל ומזכיר שם שמים דהוא נוי והידור צריך ג"כ להיות זה על מצוה הדורה:

דף לז.

לקיחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה, נ"ב בשו"ת הלכות קטנות ח"ב סי' מ"ה דן מזה דשמיעה ע"י דבר אחר שמה שמיעה ע"ש:

שם מנא אמינא לה כו', נ"ב צע"ק דהא רבה נמי לא פסל רק משום דבעי' לקיחה תמה וא"כ באזוב דלא כתי' ולקחתם רק ולקח לחוד הא גם רבה מודה ומאי ראי' משם וגוף לישנא דרבא דאמר לקיחה ע"י ד"א שמה לקיחה קשיא דהא גם רבה מודה בזה ולקיחה תמה הוא דלא חשיב לי' וע' ברי"ף דלא גרס בדרבה דבעינא לקיחה תמה וליכא רק דבעינא ולקחתם וליכא ולגירסא זאת י"ל דלאו משום לקיחה תמה הוא דפסל לי' רבה רק משום דלא הוי לקיחה כלל וע' נדה ה' ב' תרגמה זעירי כשחברותי' נושאות אותה במטה דהויא לה יד חברותי' הרי דכיון דמטלטלין אותה ע"י המטה נחשבת המטה ידם ממש וחשיבי המטה מש"ה דבר שיש בו דעת לישאל כיון דהיא יד האדם המטלטל והאדם יש בו דעת לישאל וא"כ לסברא זאת גם כאן באוחז הלולב בסודר כו' ראוי שיוחשב הסידור יד האדם וכאילו לוקחו בידו ממש ושפיר ראוי שיוחשב לקיחה:

דף לז:

מין במינו אינו חוצץ, נ"ב ע' מסורת הש"ס זבחים ק"י א' וע"ע ר"ה כ"ז ב' ורש"י נדה כ"א ב' ד"ה דרכה וע"ע סוטה מ"ה א' מין במינו אי הוי טמון וצף וע"ע יומא נ"ח א' וע"ע תוס' מנחות ז' א' ד"ה וכי וע"ע חולין ק"מ ב' שני סדרי בצים זו ע"ג זו מהו וע' שו"ת הלכות קטנות ח"ב סי' קכ"א וע' שבת ה' ב' דמים ע"ג מים היינו הנחתו ושמן ע"ג יין מחלוקת כו' והחילוק שביניהם ע"כ משום דזה מב"מ וזה מבשא"מ והוא מעין סברא דמב"מ א"ח וע"ע נזיר ס"ד א' שרץ ע"ג שרץ מהו כו' הרי דאע"ג דמב"מ הוא מ"מ לא חשיב העליון כמונח על המים כיון שהתחתון מפסיק והוא לכאורה נגד סברא דמב"מ א"ח:

שם לולב בימין, נ"ב ע' ס' הפרדס לרש"י ה' לולב סי' קצ"ד דמוכח דאם היפך ליטול לולב בשמאל אפי' בדיעבד לא יצא ע"ש:

שם מאי טעם כו', נ"ב עמ"ש בזה במהרי"ל ה' לולב דק"נ ע"ב:

שם והיכן היו מנענעין, נ"ב חיוב הנינוע לכאורה מדנמסרה הלמ"מ דשיעור לולב כדי לנענע בו דכל השיעורין הלמ"מ ע"כ זהו הוראה דבעי' נינוע לכתחלה אולם בס' יריאים סי' קכ"ד כ' וציוו חכמים לנענע לולב בשעת לולב ולהתפאר במצוה כדתנן בסוכה היכן היו מנענעין כו' עכ"ל מוכח דהוא חיוב דרבנן משום הידור מצוה וע' ס' הפרדס לרש"י ה' סוכה סי' קפ"ט וז"ל וניענע רבינו שלמה לאחר שהוליך ואביא כו' וטעמו משום שמחת רקדו באלים [צ"ל כאילים וכוונתו עה"כ ההרים רקדו כאילים] היינו נענוע עכ"ל מוכח דהחיוב משום שמחה דשייכא לנטילה דגם גוף הנטילה שמחה וכדלקמן מ"ג א' ושמחתם וגו' וראיתי ברוקח סי' ר"כ בשם המדרש אמרתי לכם שתקחו את הלולב

ותנענעו לפני למה שבשעה שהוצאתי אתכם מארץ מצרים נעניתי את ההרים שנא' ההרים רקדו כאילים כו' עכ"ל וע"ע ס' הפרדס שם סי' מ' דכ' ג"כ דחיוב הנינוע דרבנן ע"ש וכן כ' בס' תניא רבתי סי' פ"ה בעניין אתרוג ע"ש וע' מה שדיקדק מל' המשנה דכאן והיכן היו מנענעין בהודו כו' בריב"ש סי' ע"ב ומה שדימה לדבריו בשו"ת עבודת הגרשוני סי' י"ג בסוף התשובה עש"ה:

שם ומוליך ומביא ומעלה ומוריד, נ"ב כל' זה ר"ה כ"ה ב':

שם רש"י ד"ה אבל אתרוג דלאכילה קאי כ' ואף אם אוכלו במחובר אין לך תולש גדול מזה, נ"ב כצ"ל ומבואר דאין זה חשיב תולש כלאחר יד וע' מנחות ע' א' ואי גחין ואכיל בטלה דעתו כו' וי"ל דאף דבעניין האכילה אין הדרך לאכול בכך והוי שלכ"א מ"מ בעניין התלישה חשוב שפיר תלישה כדרכה ודו"ק וע' כתובות ל"א א' דאי בעי גחין ואכיל ואינו עניין לכאן וע"ע רמב"ן שבת י"ז א' ד"ה גזיר' משום הנושכות דכ' ור"ח ז"ל פי' כו' שנושך אדם מאשכול ונוטפין ממנו משקין ע"ש ומשמע דהוא דבר שכיח לאכול כן מן המחובר דאל"כ הא מילתא דלא שכיחא לא גזרו בי' רבנן ובזכרוני שבס' בכור שור בשבת האריך בזה ואינו כעת לפני:

דף לח.

דין גירא כו', נ"ב הטעם עפ"י הירושלמי ריש לולב הגזול דלולב היבש פסול ע"ש לא המתים יהללו י"ק הרי דלולב עניינו חיות וכן מנענעין בו ח"י נענועים וע"כ הוא מבטל את המלאך המתנגד אל החיות ע' ב"ב ט"ז א' אר"ל הוא כו' וכן השופר דעניינו ג"כ חיות ע' שו"ת הריב"ש סי' קל"ד דהביא תוספתא ואפי' נשבע לו בחיי הקרן וכ' בפירושה וז"ל עוד אפשר לפרש בחיי הקרן ממש והוא השופר שתוקעין בו כו' ע"ש וע"כ גם בשופר אמרו בר"ה ט"ז ב' דהוא מערבב כו':

שם הכא ביו"ט שני דרבנן עסקי', נ"ב קצ"ע דבתוספתא פ"ק דשבת איתא כשם שמפסיקין לק"ש כך מפסיקין לקריאת מגילה ולקריאת ההלל ולתקיעת שופר ולנטילת לולב ולכל מצוות האמורות בתורה הרי דגם למגילה והלל דרבנן מפסיקין וגם ק' אהא דאמר תחלה מאי קושי' דילמא הא דאוריתא והא דרבנן וק' הרי גם למגילה והלל דרבנן וא"כ אין הטעם מפאת הדרבנן רק דלתפלה בפרט הוא דאין מפסיקין וצ"ל דבאמת לכל דרבנן אין מפסיקין ומגילה שאני דהיא חיוב דדברי קבלה והלל נמי יהי' ראי' למ"ד דהוא דאוריתא ולמ"ד נמי דהוא דרבנן י"ל דכיון דנלמד מהשיר יהי' לכם כליל התקדש חג ה"ל דברי קבלה מיהת וחמור משאר דרבנן:

שם ותבא לו מאירה, נ"ב מעין זה מס' ד"א פרק י' הדר עם הארץ מארה וע"ע ל' זה קידושין ל"ב א':

דף לח:

מכאן לשומע כעונה, נ"ב ע' ס' הפרדס לרש"י סי' מ"ד:

דף לט.

עובר לעשייתן, נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' רע"ז דלהכי נקט עובר ולא קודם דעובר משמע סמיכות טפי ומש"ש דכן משמע בנדה ס"ג א' לא ידעתי איך משמע כן שם עש"ה אבל יש לזה משמעות בנדה י"א א' ובשעה שהיא עוברת לשמש כו' וע"ע שם ו' א' דהך דאף בשעת עברתן כו' מוקי לה ר"ה כשיעור וסת:
שם תוד"ה עובר כ' ומיהו כו', נ"ב בס' תניא רבתי בה' לולב סי' פ"ה בעניין אתרוג כ' ורבינו יעקב ז"ל אמר עיקר הברכה לאחר נטילה הוא ואי קודם נטילה דילמא פשע וברך לבטלה עכ"ל וצ"ע מגמ' פסחים ז' ב' דלא חיישי' דילמא מיקלקלא תקיעה ע"ש ויש ליישב דכשעוסק במצוה לא חיישי' שמא יתקלקל אבל כ"ז שאין המצוה מזומנת בידו יש לחוש שפיר דילמא פשע ולא יעשה ונמצא שהזכיר ש"ש לבטלה וכי היכא דאסור לומר לד' קרבן רק קרבן לד' מהאי טעמא ה"נ יש להסמיך הברכה לקיום המצוה כל האפשר שתהי' המצוה מזומנת לו מיד אחר הברכה מחשש שמא לא תעלה המצוה בידו ונמצא שהזכיר ש"ש לבטלה ועמ"ש על הגליון פסחים שם:
שם כ' מ"מ בעל כרחו לא נפיק, נ"ב ע' שו"ת הרא"ש כלל ד' אות ט' מש"ש ומיהו יכולני לדחות כו':

דף מ:

אבקה של שביעית, נ"ב ע' תוספתא ע"ז פ"ק ד' אבקות הן אבק ריבית אבק שביעית אבק עכו"ם אבק לה"ר אבק של ריבית לא ישא אדם ויתן בהלואתו של חבירו מפני אבק ריבית אבק שביעית לא ישא אדם ויתן עם העכו"ם בפירות עכו"ם מפני אבק שביעית אבק עכו"ם לא ישא אדם ויתן עם העכו"ם ביום אידו מפני אבק עכו"ם אבק לה"ר לא ישא אדם ויתן בטובתו של חבירו מפני אבק לה"ר עכ"ל התוספתא והך דאבק שביעית הוא דלא כהך דכאן דאיירי בנושא ונותן בפירות שביעית דישראל דהוא תורה והך דאבק לה"ר הובא בב"ב קס"ד ב' ושם קרי לי' לה"ר וצריך ביאור ג"כ מדוע רק בד' דברים אלו יש עניין אבק:

שם אלו ואלו מתבערין כו', נ"ב וכן צריך להפקיר החילופין כמו שצריך להפקיר פירות שביעית עצמן, ס' יריאים סי' קפ"ו וע"ש חידוש דהא דדרשי' כאן מה קודש תופס כו' אף שביעית כו' אע"ג דהאי קודש ביובל הוא דכתי' ולא בשביעית הא מני רבנן היא דאמרי אין יובל נוהג] אא"כ יהא עמו שביעית ואחרי שיובל תלוי בשביעית חשבי' לי' לקודש דכתי' ביובל כאילו כתוב בשביעית עכ"ל והך רבנן היא דאמרי כו' הוא בת"כ בהר פרשה ב' בריתא ב' ור' יהודה פליג שם וס"ל דיש יובל אעפ"י שאין שביעית ולפי"ז לר' יהודה אין שביעית תופס את דמי' ויובל לבד הוא שתופס את דמיו:

שם גזיר' שמא יגדל מהן עדרים, נ"ב כזה בכורות ט"ו ב', ל"ג ב', תמורה י"ח א', כ"ד א', וע"ע ל' גידול עדרים חולין פ' א' ושל בית דושאי היו מגדלין מהם עדרים עדרים:

דף מא.

אבל בפרי ראשון ד"ה דרך מקח אין דרך חילול לא, נ"ב ע' ירושלמי פאה פ"ז ה"ה הגיזבר מחליפו ביד אחר ע"ש ברידב"ז:

שם מאי שביעית דמי שביעית, נ"ב דוגמתו חגיגה ח' ב' מאי אכילה ראשונה שיעור דמי אכילה ראשונה וע"ע דוגמא פסחים צ' א' דמפרש בריתא דע"מ כן הקדישו ישראל פסחיהן דהכוונה מעות פסחיהן וע"ש דאמר אימא כו' ואילו כאן לא אמר אימא דמי שביעית רק אמר מאי שביעית דמי שביעית ויש ליישב ופשוט וע"ע כזה סנהדרין ע"א א' אמר ר' יוסי בר חנינא מסעודה המוכנת לאביו ולאמו ומסיק שם עלה אלא אימא מדמי סעודה כו' וק' ג"כ דל"ל למימר אלא אימא ומדוע לא אמר מאי סעודה דמי סעודה ואולם גם ל' אלא אימא לאו דווקא הוא ואין הכוונה ג"כ להגיה רק לפרש דסעודה דקאמר הכוונה דמי סעודה ע' בית האוצר ערך אלא אימא וע"ע סנהדרין ע' א' שם במשנה אכל מע"ש כו' וברש"י שם ב' בגמ' ד"ה אכל מע"ש דהכוונה אדמי מע"ש עש"ה וע"ע עירובין ל"ז א' או שנתנו קיניהן לכהן דהכוונה דמי קיניהן ע"ש תוד"ה כשהתנו וע"ע ב"ק צ"ה א' מאי אבנט דמי אבנט וע"ע ע"ז כ"ד ב' מאי מיטב דמי מיטב וע' ב"מ ס"ב ב' תן לי חיטי דמי חיטי מיבעי לי' תני דמי חיטי וק' ג"כ דל"ל למימר תני ומדוע לא מפרש דמאי חיטי דמי חיטי וע"ע ב"מ ק' א' אמר רב בטוענו דמי עבד גדול כו' ושמואל אמר בטוענו כסות עבד גדול כו' קשיא לי' לר' הושעיא מידי כסות קתני עבד קתני ומדלא קשיא לי' ה"נ ארב מידי דמי קתני עבד קתני משמע ג"כ דזה שפיר יתכן לשנות עבד והכוונה אדמי עבד וע"ע קידושין כ"ו ב' דמפרשי לבריתא דקתני בה ועמו מאה צאן כו' דהכוונה דמי מאה צאן כו' עש"ה:

שם תוד"ה אי נמי כ' אבל מקדש העתיד בנוי כו' יגלה ויבא מן השמים כו', נ"ב ע' הטעם בס' בנין אריאל בחקותי עפ"י גמ' סוטה ט' א' לישרים נאוה תהלה א"ת נאוה אלא נוה דבית שעשו משה ודוד נגנז אבל מה שעשו שלמה ושאר בני אדם שלטו בו בני אדם והחריבוהו ובתוי"ט פ"ה דמע"ש דבניין ביהמ"ק דעתיד יהי' קודם תחיית המתים הרי יהי' טרם יעמדו משה ודוד וע"כ ההכרח שיבנה על ידו ית' כדי שלא יוחרב עוד ע"ש ועמ"ש על הגליון פסחים קי"ד ב' וע' שו"ת ראשית ביכורים ח"ב סי' ד' הביא קושי' בשם ס' מעין החכמה פ' תרומה דמה החשש שיבנה ביהמ"ק בפסח הא בשבועות ט"ו א' פריך אי מה להלן חמץ כו' ומשני משום דלא אפשר דאי בשתי הלחם בעצרת אין בניין ביהמ"ק דוחה יו"ט ע"ש וא"כ בניין דלעתיד דיבוא משמים ולית בי' משום בניין ביו"ט שוב הרי ההכרח שיהי' רק בעצרת וכמובן ובעל ראשית ביכורים הנ"ל הקשה מדנפשי' שם ג"כ דמה החשש שיבנה בפסח דהא במועד קטן ט' א' מבואר דא"א שיהי' חינוך הבית כלל ביו"ט משום דאין מערבין שמחה בשמחה ע"ש ויש לדבר בכ"ז ואין הגליון מספיק:

דף מא:

שתהא לקיחה ביד כאו"א, נ"ב ע' רוקח סי' שס"ו וז"ל מצאתי כתוב כל מצוה שמצוה בו מבשלוחו ולא סגיא דלא איהו קעביד מברך להבא כמו להתעטף בציצית להניח תפילין לשמור [נ' כוונתו לשמור חקיו] ולישב [בסוכה] אבל מצות העשויות על יד כל אדם למול נטילת ידים לולב ותפילה מברך כלשון הזה על השחיטה על מקרא מגילה כו' עכ"ל וצ"ע מ"ש לולב דהא גם לולב צריך ליטול בעצמו ואולי כוונתו דרק מה שהוא בעצם מצוה שעל גופו כעטיפת ציצית ותפילין הוא דמברכי' בלמ"ד ומשא"כ לולב דהי' אפשר ע"י שליח לעשות שליח ליקח הלולב דלקיחת הלולב לאו מצוה שעל גופו היא וע"כ אף דמגזה"כ דולקחתם בעי' לקיחה בעצמו מ"מ מברכי' בעל ומ"ש נט"י נ' כוונתו דיכול אחר לשפוך המים על ידיו ויוצא בכך ומ"ש תפילה צ"ע דלא מצינו כלל ברכה על תפילה ואולי יש כאן ג"כ איזה ט"ס בדבריו דבסי' שס"ג שם חשב בעצמו נט"י ולולב בדברים שההכרח לעשותן בעצמן והי' ראוי להיות ברכתן בלמ"ד אלא שיצאו מן הכלל ע"ש

שם הא לך אתרוג זה כו', נ"ב ע' שו"ת הרא"ש כלל ל"ה אות ב' בתשובת ר' אביגדור כהן צדק ז"ל דכ' דזה נלמד מקרא דדרשי' ולקחתם לכם שהוא די אם בשעת לקיחה הוא לכם אעפ"י שצריך להחזירו אח"כ ומוקמי לי' במתנה ע"מ להחזיר וכיון דדרשי' כן שוב ילפי' מכאן לכל מילי דמתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה עש"ה וע' רוקח סי' רי"ט

דעתו להלכה דהאומר הילך אתרוג זה ע"מ שתחזירהו לי אין יוצאין בו ורק באומר ע"מ שתחזירהו לחוד בלא לי הוא דיוצאין ע"ש:
שם ביד בנו וביד עבדו וביד שלוחו, נ"ב בעירובין נ"א ב' הסדר ביד עבדו ביד בנו ביד שלוחו ע"ש:
שם להודיעך כמה היו זריזין במצוות, נ"ב בבה"ג ה' לולב איתא ללמדך כמה היו זהירין במצוות:

דף מב.

הא מדאגבהי' נפק בי', נ"ב ע' ס' הישר לר"ת סי' של"א וז"ל ויש מקשין על הא דכל הברכות מברך עובר לעשייתן כו' והאיכא לולב דמברכין עליו בתר דנפק בי' ואית דמתרצי כיון דאיכא למיעבד עדיין נינוע שירי מצוה מעכבין ועובר לעשייתן הוא ולא נהירא דהא פליגי בשירי מצוה מעכבין עכ"ל ולא ידעתי אנה הפלוגתא הזאת וכאן מפורש בפשיטות דאין הנינוע מעכב ואולי כוונתו דשירי מצוה מעכבין את הפורעניות כדלעיל ל"ח א' ואין כוונתו שמעכב לקיום המצוה אולם גם בהך דמעכבין את הפורעניות אין פלוגתא לעיל ונ' עוד דכוונתו לפלוגתא דזבחים נ"ב אי שירים מעכבין והם שירי מצוה וכדקרי להו בזבחים קי"א שירי מצוה ע"ש וס"ל לר"ת דכל שירי מצוה אי מעכבין במצוה או לא תליא בפלוגתא דזבחים הנ"ל אי שירי דם מעכבין בקרבנות והא דפריך הכא בפשיטות מדאגבהי' נפק בי' היינו משום דלהלכה קיי"ל בקרבנות דשירים אין מעכבין:
שם כשהפכו, נ"ב בבה"ג ה' לולב כ' דפסול הפכו משום דלאו דרך נוי הוא וכתי' זה קלי ואנוהו התנאה לפניו במצוות עש"ה וע' לעיל כ"ט ב' תוד"ה לולב ומבה"ג הנ"ל ראי' לרש"י דואנוהו מעכב וע"ע ס' יריאים סי' קכ"ד דכ' אענביו מרובות מעליו בהדם דפסולו משום זה קלי ואנוהו ואע"ג דמעכב בדיעבד וכן כ' שם כן גם אפסול יבש בלולב וכרש"י לעיל כ"ט ב':
שם מקבלת כו' ומחזירתו למים בשבת ר' יהודה אומר בשבת מחזירין ביו"ט מוסיפין ובמועד מחליפין, נ"ב מעין זה דנקט ת"ק שריותא בשבת ובא ר' יהודה והחזיר דין הת"ק והוסיף קולא ביו"ט ועוד יותר קולא במועד והוא בשבת קל"ט ב' במשנה ועושין אנומלין בשבת ר' יהודה אומר בשבת בכוס ביו"ט בלגין ובמועד בחבית ובגוף המשנה דכאן ובגמ' פריך פשיטא ע' שו"ת הרשב"א ח"ד סי' ע"ג:

שם יודע לדבר אביו לומדו תורה וק"ש, נ"ב בתוספתא פ"א דחגיגה אי' בזה"ל יודע לדבר אביו מלמדו שמע ותורה ולשון הקודש ואם לאו ראוי לו שלא בא לעולם:
שם היודע לשמור כו', נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ג סי' תתקמ"ג:
שם תוד"ה אמר כ' משמע דס"ל דמצוות אצ"כ, נ"ב עמ"ש בזה בס' יריאים סי' קכ"ד וכוונתו נ' דכיון דאיירינן בטרוד במצוה הרי רוצה הוא עתה לקיים המצוה וע"כ הרצון חשוב כוונה ויוצא שפיר בהגבהה אף שלא כיון בפרט לצאת באותה הגבהה:

דף מב:

יכול לאכול כזית צלי שוחטין עליו כו', נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' ס"ה ומ"ש ראי' מכאן להטעים הכוס לתינוק הנימול אינו מובן דלא מיבעי' למ"ד שה לבית אבות לאו דאוריתא דאין הבן צריך להיות מנוי כלל רק אפי' למ"ד דאוריתא שפיר יכול להיות מנוי כיון שראוי לאכילה ואילו לא הי' ראוי לאכילה יהי' שלא לאוכליו אבל כיון שראוי לאכילה שפיר יכול להיות מנוי שהרי א"צ כאן שיקיים האוכל מצוה רק שבעלי הפסח צריך שיאכילוהו לאוכלים מנויין ואילו הי' צריך שיקיים האוכל מצוה הרי אפי' הי' הבן מגיע לחינוך לא הי' מועיל בזה דבר דחיוב חינוך רק דרבנן ואילו מצות אכילת הפסח הוא מה"ת וא"כ אין מצות החינוך מועלת דבר בקיום מצות אכילת הפסח ומשא"כ לעניין ברכה דבאה רק להוציא המחויב וכיון שאין בקטן הנימול חיוב כלל דגם חינוך ליכא בי' א"כ הרי הית' הברכה להוציא את הפטור וה"ל ברכה לבטלה ומה ראי' בזה מכאן והנה מ"ש דמצות הפסח רק שיהי' נאכל אבל לא שהאוכל יקיים מצוה כן הוא גם בשאר קדשים קלים דנאכלים לנשיהם ולבניהם והיינו בנים הקטנים דאילו הי' צריך שתהי' האכילה עצמה קיום מצוה הי' המאכיל כזית קודש לקטן דלאו בר מצוה היא מבטל מאותו הזית מצות אכילתו וע"כ דהמצוה רק שיהי' נאכל וע"כ גם קטן שהוא ראוי לאכילה מקיים בעל הקודש המאכילו מצוה בראותו שיהי' הקודש נאכל כנלענ"ד וע"ע שו"ת תשב"ץ שם סי' ע"ט וע' שו"ת הר"ן סי' נ"ב דכ' בפשיטות דלא מהני הטעמת הכוס לתינוק הנימול וע' שו"ת ח"צ שהבאתי בגליון גיטין נ"ב א' דכ' לעניין קטן הנימול אחר מיתת אביו דאח של הקטן זוכה במילתו ותמהתי שם עליו דמאי שייכות קורבת הקטן לכאן הא לאו מצוה דידי' היא רק של הב"ד והי' אפשר לומר טעמו דבאמת מצוה דקטן הוא רק לפי שא"א לו לכן הטילה תורה החיוב על האב או הב"ד אבל עיקר המצוה דילי' הוא ולכן קרובו קודם וכדרך שכ' הריב"ש בתשובה כזה לעניין פדיון הבן דהוא מצות הבן בעצם ורק לפי שא"א לצוות לקטן לכן הטילה תורה החיוב על האב אבל עצם

המצוה של הקטן הוא ואולם בשו"ת הר"ן סי' נ"ב הנ"ל משמע דלא כנ"ל ע"ש מש"ש ואין לספק ולומר דתינוק זה כיון שהגיע לחיוב מצוה זו כו' עש"ה ואולם סברת התשב"ץ הנ"ל נראית שהיא כן דעצם מצות המילה הוא של הקטן וכנ"ל:

דף מג.

תוד"ה אינהו כ' וא"ת מ"ש משופר כו' ומיהו קשה כו', נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ו סי' ב' אלפים ר"פ ושו"ת תשב"ץ ח"ב סי' קצ"ז:

דף מד.

רש"י ד"ה שלא לעשות ישראל אגודות אגודות, נ"ב ע' מה שתמהתי ע"ז בגליון יבמות י"ג ב' ושוב מצאתיו בס' באר שבע בסופו בקונטרס באר מים חיים אות ט"ז ושוב ראיתי כי בס' חומרי מתניתא כאן הקשה ג"כ כן ולא ראה שכבר קדמו הבאר שבע:
שם תוד"ה א"ל כ' ושאר ישראל בעזרה בלא הקפה, נ"ב ע' חזקוני עה"ת יתרו פרשה כ' פסוק כ"א ד"ה וזבחת עליו ודבריו צ"ע וע' שו"ת הר"י מגא"ש סי' מ"ג עש"ה:

דף מד:

ור' חסדא כו' אדם יוצא י"ח בערבה שבלולב ביו"ט הראשון של חג, נ"ב ובגליון ר"מ מוחק זה ובפשיטות הדין עמו אולם ראיתי ברוקח סי' רכ"א דכ' וז"ל קיי"ל בפ' לולב וערבה ערבה הלמ"מ הכל מודים שאין אדם יוצא י"ח בערבה שבלולב עכ"ל ואין מובן כלל דהרי הוא פלוגתא כאן ואיך כ' הכל מודים וע"כ דהית' גירסתו ביו"ט הראשון של חג אבל בשבוע של ערבה לכ"ע אין אדם יוצא כו':
שם אפי' עלה אחד ובד אחד עלה אחד ובד אחד ס"ד אלא אימא אפי' עלה אחד בבד אחד, נ"ב דוגמתו מנחות ל' א' אפי' פסוק אחד ואפי' דף אחד פסוק אחד ס"ד אלא אימא פסוק אחד בדף אחד ועוד בעירובין ס' א' אפי' בית אחד וחצר אחת חצר אחת ס"ד אלא אימא בית אחד בחצר אחת:
שם קסבר מנהג נביאים הוא, נ"ב פי' מנהג נביאים הוא שלא לברך, יריאים סי' קכ"ד וע"ש וע' שו"ת רדב"ז ח"ג סי' תתקי"ד ושוב ראיתי שדברי היריאים הובאו בס' תניא רבתי סי' פ"ו ע"ש וע' כל בו סי' ע"א הביא עוד דיעה דמנהג נביאים דערבה היינו דנביאים נהגו לעצמם כן ואחרים למדו מהם וע"כ אין טעון ברכה ומשא"כ הלל "ח דהוקבע המנהג מיד אל הציבור שפיר טעון ברכה וע' ס' הישר לר"ת דמ"ג ע"א דפוס וויען דכ' עוד לסתור הראיה מכאן דלא מברכי' אמנהגא וז"ל ועוד דלא מייתי ראי' דלא מברכינן אמנהג אלא

מדלא בירך מייתי ראי' דמנהג הוא עכ"ל נ' כוונתו דהש"ס מייתי ראי' דע"כ דהוא רק מנהג דאילו הי' יסוד נביאים פשיטא שהי' לו לברך וע"כ דהוא רק מנהג נביאים וס"ל לר"א בר צדוק דאמנהגא לא מברכינן ובהא דס"ל דאמנהגא לא מברכי' בזה באמת אין הלכה כמותו ואולי הטעם באמת משום דמנהג הברכה על הלל ויו"ט שני חולק עליו ואמרי' בכמו זה פוק חזי מאי עמא דבר] ולפי"ז לפי ההלכה צריך לברך גם על חביטת ערבה ודו"ק:

שם אריך, נ"ב ע' רש"י והוזכר עוד ב"מ ע"ה א' ואריך וגם שם ברש"י כדבריו כאן:

שם לחשוכיא, נ"ב פי' עניים ונקראים כן ע"ש שמתפרנסים מאחרים ע' ביצה ל"ב ב' כל המצפה על שלחן אחרים עולם חשך בעדו כו' ע"ש:

שם תוד"ה כאן כ' ואי משום דמברכין תקיעת שופר ביו"ט שני של ר"ה כו', נ"ב ע' שו"ת ח"ס חאו"ח סי' ס"ו:

דף מה.

בכל יום מקיפין את המזבח פעם אחת כו' ואותו היום כו' שבע פעמים, נ"ב ברמב"ם פ"ז מה' לולב הכ"ג וכבר נהגו כל ישראל להניח תיבה באמצע ביהכ"נ ומקיפין אותה בכל יום כדרך שהיו מקיפין את המזבח זכר למקדש עכ"ל ובס' ראשית בכורים ח"ב סי' ב' דנ"ז ע"א הראה מקורו בילקוט תהלים רמז תש"ג וז"ל ואסובבה את מזבחך ד' כדתנינן בכל יום היו מקיפין את המזבח כו' ואותו היום ז' פעמים כו' זכר ליריחו התינח בזמן שיש מזבח בזה"ז חזן הכנסת עומד כמלאך האלקי"ם וס"ת בזרועו והעם מקיפין אותו דוגמת מזבח עכ"ל הילקוט ושוב ראיתי בס' תניא רבתי סי' פ"ו הביא זה בשם ירושלמי וכ"ה במהרי"ל ה' סוכה דקמ"ז ע"א בשם ירושלמי וכן הוא גם ברוקח סי' רכ"א בשם הירושלמי:

שם ואותו היום כו', נ"ב ע' אריכות בהסברת ענין הושענא רבה ברוקח סי' רכ"א ומש"ש דהוא סוף שנה אולי כוונתו עה"כ וחג האסיף בצאת השנה וע' ר"ה י"ב ב' וי"ג א' עש"ה וע' ירושלמי ר"ה פ"ד ה"ח ואותי יום יום ידרושון זו תקיעה וערבה היינו דב' ימים בשנה דורשין את הקב"ה בר"ה ובהושענא רבה ע"ש בק"ע וע' בח"א למהרש"א תענית ב' ב' ד"ה בשני ונסכיהם וי"ל בפשיטות דלכך רמוז יום ז' בתיבת כמשפטם לפי שאז הוא יום דין ומשפט ורמוז בזה דהו"ר הוא יום הדין:

שם כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת, נ"ב כל' זה לקמן מ"ח ב' וע"ע פסחים נ"ח א' כסידורו בחול כך סידורו בשבת ועוד שם ס"ד א' כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת:

שם רש"י ד"ה ואוכלין אתרוגיהן כ' ואין בדבר לא משום גזל כו' שכך נהגו כו', נ"ב מעין דוגמא תוספתא מעשרות פרק א' הבדדין המדליקין מבד לבד אין חוששין משום גזילו של בעה"ב שכך נהגו ותוספתא ב"ק פי"א הבן שהי' אוכל משל אביו ובן שהי' אוכל משל רבו קוצץ ונותין פרוסה לבנו ולבתו ולעבדו ש אוהבו ואינו חושש משום גזילו של בעה"ב שכך נהגו [ומ"ש בתוספתא ב"ק הנ"ל ובן שהי' אוכל משל רבו הוא ט"ס וצ"ל וכן עבד שהי' אוכל משל רבו ע' שו"ת הרשב"א ח"נ סי' שע"ג שהובאה שם תוספתא זו וכך הגי' שם וכן עבד וכו' וע"ש ברשב"א וע' חידושי הר"ן ב"מ כ"ב א' ד"ה אמימר דהביא ג"כ תוספתא ב"ק הנ"ל בל' הנ"ל וכן עבד שהי' אוכל משל רבו וע"ש והובאה עוד תוספתא זו ברשב"ם ב"ב מ"ג ב']:

שם תוד"ה מיד כ' ויש ללמוד מכאן כו', נ"ב בחידושי אגידה הנדפסים עם מהרי"ו דפוס קאפוסט דס"א ע"ב כ' וכן פסקתי לפעמים בשבתות בחצר בהכ"נ כשמשחקין הבחורים ומכין זא"ז ובלבד שלא יתכוונו עכ"ל וע' עוד שו"ת מהר"י מינץ סי' האחרון ועמ"ש בגליון ר"ה ט"ו ב':

דף מה:

אלא דרך גדילתן, נ"ב ע' שו"ת הלכות קטנות סי' ל"ה דמפרש הטעם משום דהוי שלא כדרך עשייתו ע"ש ואינו נ' דאי איתא לא הי' צריך לילפותא מקרא דעצי שטים עומדים וע' מהרי"ו סי' קצ"א דעצי בשמים במו"ש בעי' ג"כ דרך גדילתן ע"ש ושם לא שייך טעם ה"ק הנ"ל דהא סוף סוף הוא מריח והריח שפיר הוא כדרכו רק אחיזת העצים איננה כדרכה ודו"ק וגוף הך דדרך גדילתן מצינו עוד בס' הפרדס לרש"י סי' קפ"ט דצריך לנעוץ קני הסוכה דרך גדילתן ועמ"ש בגליון ר"ה כ"ח ב' וע' נדה ס"ז א' אשה לא תטבול אלא דרך גדילתה כו' אולי הטעם ג"כ מפאת היות טבילה מצוה והאדם הטובל הוא החפץ של מצוה וראוי שיהי' דרך גדילתו ככל חפצי מצוה בשעת קיום המצוה ונזכרתי דיש ראי' להלכות קטנות הנ"ל דשלא כדרך גדילתו דמיקרי הפכו לעיל מ"ב א' הוי אין דרך עשייתו בכך מתוס' זבחים ק"י א' ד"ה אמר שמואל:

שם יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין, נ"ב כל' זה עירובין ס"ה א':

שם לו בגימט' תלתין ושיתא הוו, נ"ב דוגמתו תוס' ב"ק י"ז א' ד"ה שלשים:

שם הא דעיילי בבר, נ"ב בחידושי הרמ"ה סנהדרין צ"ז ב' פי' בבר מל' בן דצדיקים שנכנסין הן ובניהן כרשב"י מועטין ושנכנסים בלא בניהן הם ל"ו בכל דור ע"ש:

שם אין לו אלא לב אחד וזקוף כלפי מעלה אף ישראל כו', נ"ב ל' הבה"ג ה' לולב:

שם רש"י ד"ה באכילה כ' וי"א יום שלאחר החג, נ"ב ע' מ"ש רמז לזה בס' קרבן חגיגה סי' פ"ג ד"ה ולענ"ד מקרא זה מודיענו כו' ע"ש בארוכה וכבר קדמוהו התוס' ר"ה י"ט ב' וגם על התוס' יפלא כי הוא ירושלמי ע"ז פ"א סוף הלכה א' ומ"ש הפני משה בירושלמי שם לפרש ל' ברי' דמועדא דהוא מל' הבראה וסעודה ע' ביאורי הגר"א או"ח סי' תצ"ד סעיף ג' דכ' ביאורו מל' בר היינו בן ע"ש היינו דאסרו חג נחשב בן ותולדת המועד וע"ע ברוקח סי' ר"א דהביא ג"כ ירושלמי הנ"ל ושם הגירסא משום ברית דמועדא וע"ע בס' מאה קשיטה להרמ"ע ז"ל פרק י"ד דנ' מדבריו דדין אסרו חג הוא רק בא"י אבל בבבל יו"ט שני של גליות הוא תמורתו ע"ש וע' שו"ת חות יאיר סי' ע' במש"ש ונ"ל ה"ה יום שלאחריו כו' ואפשר שגם שאחר אחרון כו' דיש לדון טובא משם לכאן. וע"ע ירושלמי חגיגה פ"ג ה"ז אף תשבות הרגל כרגל כו' עש"ה וע"ע ס' תניא רבתי ה' יוה"כ סי' פ"א בסופו דמשמע דיש גם ליום שאחר יוה"כ עניין אסרו חג אלא שנופלין בו על פניהם ע"ש:
שם תוד"ה אחד כ' וכן תפילין כל היום מצוותן, נ"ב ע' שו"ת הלכות קטנות ח"ב סי' רפ"ט וע' שאלתות פ' בא ד"ה ברם צריך היכא דאנח תפילי כו':

דף מו.

ואנן נמי כרבי עבדינן כו', נ"ב בס' תניא רבתי ה' סוכה סי' פ"ד כ' וז"ל וכל התורה מתפילין גמרינן וסוכה נמי כל שעה שנכנס בה לאכול קבע ולישן וללמוד תורה מברך עכ"ל ונ' מדבריו דמה דגמרינן מתפילין לסוכה היינו רק מפאת שהוקשה כל התורה לתפילין כמבואר בקידושין ל"ה א' ומ"ש וללמוד תורה הוא ג"כ חידוש:
שם רבנן דבי ר' אשי כו', נ"ב בס' הפרדס לרש"י סי' כ"ב כ' דברכת התורה בקריאת התורה כל אחד ואחד העומד צריך לברך משום חיבת התורה אעפ"י שכיון בברכת חבירו ואעפ"י שכבר בירך בבוקר לפני ק"ש וה"נ אמרי' גבי תפילין רבנן דבי ר' אשי כל אימת דמנחי מברכי והאהבה וחיבת המצוה גורם כל זה וכן לגבי סוכה כל אימת דעייל ויתיב בריך וכן לולב אעפ"י שיצא בפעם ראשונה מידי חובת מצוה חביבין המצוות בכל שעה לברך עליו לפניו ולאחריו עכ"ל ונ' מדבריו דהנוטל לולב שנית אף בו ביום חשוב מצוה וצריך לברך וכן בירושלמי בלולב הגזול ה"ד אי' ומברך עליו כל שעה שהוא נוטלו והכוונה כפשוטו אפי' בו ביום ודלא כק"ע שם וכן בס' תניא רבתי סי' פ"ה עניין אתרוג בשם רב האי גאון דכל פעם שמגביהו מברך עש"ה וי"ל דזהו הפלוגתא להלן אי למצותה איתקצאי או לכולי' יומא והיינו דפליגי אי יש בנטילתו באותו יום מצוה עוד אחרי שכבר נטלו פעם אחת ובחידושי הארכתי בזה וע' לעיל מ"ב א' הא מדאגבהי'

נפק בי' כו' וי"ל דכיון דאחרי הפעם הא' איננו חובה עוד ע"כ אע"ג דאם נטל הוי מצוה מ"מ לא חשוב טרוד ואינו נפטר מטעם טעה בדבר מצוה ובפשיטות י"ל דמצוה שאיננה חובה לא חשיבה לפטור טעה כו' אולם בירושלמי בלולב הגזול הי"א א"ל ר' יוסי לא מן הדא כו' עש"ה דמוכח דמפרש באמת טעמא דר' יוסי משום דהאחיז' כל היום היא מצוה ופוטרתו עש"ה וע' תוס' ר"ה ט"ז ב' ד"ה ותוקעים דמוכח מדבריהם דאין בנטילת לולב שנית בו ביום מצוה מדאצטריך להו למימר דלית בי' משום בל תוסיף וכמובן וע"ע תוס' לעיל מ"ה ב' סד"ה אחד דכ' אין עיקר מצוותו כו' ומשמע דמצוה מיהא איכא וע' לעיל מ"א ב' בגמ' וברש"י ד"ה הכא עש"ה וע' קיצור פסקי הרא"ש פ' לולב הגזול סי' ל"ב:

שם אם יכול לחדש בה דבר, נ"ב בבה"ג ה' סוכה איתא כגון למיכנשה ולממך בה בסתרקי:

שם היו לפניו מצות הרבה אומר ברוך אקב"ו על המצות רי"א מברך עכאו"א, נ"ב דוגמתו פלוגתא בירושלמי דמאי פ"ה ה"ב וע"ש בשנות אלי' על המשנה:

דף מו:

ואנן דאית לן תרי יומי היכא עבדי', נ"ב כל' זה לקמן נ"ה א', תענית ד' ב':

דף מז.

והלכתא מיתב יתבינן, נ"ב ע' ס' הפרדס לרש"י ה' סוכה סי' קפ"ט:

שם תוד"ה מיתב כ' שסוכתו עריבה עליו, נ"ב ל' הירושלמי הובא בתוס' פסחים ק' ב' ד"ה ידי קידוש וע' מהרי"ל ריש ה' סוכה וז"ל דרש מהר"י סג"ל צוה הקב"ה לעשות סכות בתשרי ולא בניסן אע"ג דכתי' כי בסכות הושבתי וגו' בהוציאי אותם מארץ מצרים משום דאם עושין בניסן לא הוי היכיר המצוה כל כך דמאן דרואה יושב אז בסוכה יאמר עריבה סוכה עליו דימות החמה נכנסים אבל בתשרי נכנסים ימות הגשמים וכולם נכנסים לבתיהם וישראל הם קובעים דירתם בסוכה וודאי לעשות רצון אביהם שבשמים עכ"ל והוא לכאורה דלא כנ"ל דגם בשמ"ע פעמים שסוכתו עריבה עליו וע' ר"ה ז' ב' רש"י ד"ה קיטרי דגם ניסן חשוב ימות הגשמים ע"ש וע' שבת מ"ג ב' דמשמע ג"כ קצת דניסן ותשרי שוין בזה דאיכא חמה ואיכא גשמים כו' ע"ש וע"ע ב"מ ק"ו ב' ורש"י שם ד"ה קציר וע' כריתות כ"ג א' דיוה"כ כבר נקרא ימות הגשמים:

דף מח.

הגיעו לשער המים תקעו כו', נ"ב ע' רוקח סי' רכ"א מש"ש ולא היו שואבין מים בכלי שיר ובשירים כ"א בהושענא רבה כו' עכ"ל וצע"ג דאין נזכר כאן ולא בכולי סוגיין דניסוך המים אפי' שום תוספת בעניין שאיבתו בהושענה רבה יותר על שאר הימים ואולי אין כוונתו על שאיבת מים דניסוך כ"א כוונתו שהי' מנהג לשאוב מים בעלמא בכלי שיר ובשירים בהו"ר הואיל ובו חתימת הדין על המים ע"ש ברוקח ואם כי גם בזה לא ידעתי מקורו מנא לי' הא:

שם אלא שהיו מושחרין פניהם מפני היין, נ"ב לפי שהיו מנסכין יין אדום, רוקח ה' פסח סי' רפ"ג ומה שהשחיר הוא כהך דאמרי' בעלמא האי שחור אדום הוא אלא שלקה:

שם רש"י ד"ה לרבות לילי יו"ט האחרון כ' וכיון דאיתרבי לילי יו"ט האחרון שהוא טפל ק"ו היום שהוא עיקר כו', ע' מהרש"א ריש פרקין וע' שו"ת שבות יעקב ח"ג סי' ל"ג:

שם רש"י ד"ה הא לן כ' לפי שצריך לישב בה מחר, נ"ב שמעתי משאינם בני תורה שתולין בדברי רש"י אלה מנהגם הגרוע שלא לאכול ליל שמ"ע בסוכה רק ביומו והוא בורות דמחר היינו כל יום מחר וגם לילו בכלל ואך ראיתי חידוש כזה בשו"ת הרא"ש כלל י"ב אות א' לעניין נודר שלא לאכול לחם ביום פלוני ולא למחרתו דכ' שם על הלילה שביניהם דאסורה רק מטעם דהואיל והתחיל נדרו לא פקע עד עבור זמנו עש"ה ול"ל לטעם זה תיפוק לי' דלמחרתו היינו כל יום מחרתו וגם לילו בכלל ואולי בל' בני אדם אינו כן ועכ"פ בל' רש"י כאן פשוט הכוונה על כל המעל"ע של מחר ונזכרתי דכהך דשו"ת הרא"ש הוא גם בירושלמי ב"מ פ"ח ה"ב על המשנה שאלה היום ושכרה למחר ע"ש דבעי לילה שבנתיים מהו כו' עש"ה ומשמע דמצד הלשון עצמו אין הלילה שבנתיים לא בכלל אומרו היום ולא בכלל אומרו למחר וע"ע ירושלמי נדרים פ' קונם יין ה"א עש"ה:

דף מח:

כמין שני חוטמין דקין, נ"ב כל' זה מדות ל"ו א' במשנה:

שם אחד מעובה ואחד דק, נ"ב מעין ל' זה ירושלמי יומא פ"ג ה"ח לא מעובה ולא מידק אלא בינוני:

שם עירה של מים כו', נ"ב ע' שו"ת שבות יעקב ח"ב סי' י"ח ומש"ש דמצוות אין מבטלות זא"ז תמוה וכך הי' לו לומר דעולין אין מבטלין זא"ז וע' תוס' מנחות כ"ב ב' ד"ה מכאן וע' מנחת חינוך מצוה ש"כ ולא ראה דברי השבות יעקב:

שם ורגמוהו כל העם באתרוגיהן, נ"ב כלשון זה בקידושין ע"ג א' רגמוהו כולי עלמא באתרוגיהו:

שם והביא בול של מלח, נ"ב בתוספתא וירושלמי איתא גוש של מלח ובתלמודין שינו לומר בול של מלח דהוא מלא אגרוף כפירש"י וזה בכוונה מיכוונת לאשמעי' אגב ארחא דבפגימת מלא אגרוף הוא דמיפסיל המזבח הא בפחות מכאן לא וכרשב"י ולא כראב"י דחולין י"ח א' והיינו טעמא דהרמב"ם דפסק כרשב"י הנ"ל אע"ג דמשנת ראב"י קב ונקי, שו"ת חכם צבי סי' יו"ד ותיבות בול של מלח הוזכרו עוד שבת קכ"ח ב' וגם שם פירש"י מלא אגרוף ותיבת בול לבד הוזכר עוד בב"מ צ' א' ופי' שם רש"י ג"כ מלא אגרוף וע"ע תיבת בול בירושלמי ברכות פ"ו ה"א בההוא דעביד בול ע"ש פי' החרדים:

דף מט.

ואחת לשבעים שנה, נ"ב בתוספתא פרק ג' איתא אחת לששים או לשבעים שנה:

דף מט:

צורבא מרבנן דלא נפישא לי' חמרא ליגמע גמועי, נ"ב דוגמת זה שבת ק"מ ב' בר בי רב דלא נפישא לי' ריפתא לא ליבצע ביצועי:

שם ומה דברים שדרכן לעשותן בפרהסיא אמרה תורה הצנע לכת דלא לימא קמי מאן דלא ידע הכי עבדי והכי עבדי לאשתבוחי בנפשי' דברים שדרכן לעשות בצנעא עאכ"ו, ל' השאלתות פ' בראשית [אגב שוטפא ציינתי זה המובא ברש"י כאן]:

שם מאי דכתי' כו' ותורת חסד על לשונה וכי יש תורה של חסד ויש תורה שאינה של חסד אלא תורה לשמה זו היא תורה של חסד כו', נ"ב ע' סנהדרין ק"ו ב' מאי דכתי' מה תתהלל ברעה הגבור חסד קל כל היום אמר לו הקב"ה לדואג לא גבור בתורה אתה מה תתהלל ברעה לא חסד קל נטוי עליך כל היום וברש"י לא חסד תורה עליך, לא חכם בתורה אתה דכתי' ותורת חסד על לשונה עכ"ל וא"כ הרי הית' תורתו של דואג תורה לשמה כדאמר כאן דתורת חסד היא תורה לשמה ואילו שם להלן אמר אין תורתו של דואג אלא משפה ולחוץ וק' לומר על תורה לשמה דהיא משפה ולחוץ ואולי הכוונה שלא הי' לומד בהעמקה רק בעיון קל ועכ"ז זה הלימוד בעיון קל הי' לומדו לשמה לקיים מצות ת"ת וגם י"ל דהך דסנהדרין ס"ל דאיכא דאמרי דכאן דתורה ללמדה זו היא תורה של חסד כו' וי"ל עוד דאופן אחר ואין להאריך:

דף נ:

ומאן דפסיל סבר אין דנין אפשר משא"א, נ"ב היינו דרבי ס"ל אין דנין כו' וכן מצינו ג"כ לרבי במנחות ע"ה א' ע"ש ברש"י ד"ה א"ר שמואל דכ' אמר לך רבי שאני התם בתודה דלא אפשר כו' אבל מנחת מחבת ומרחשת שאין בהן חלות כ"כ דאפשר לבוללן חלות נבללין חלות עכ"ל והיינו ג"כ דס"ל לרבי דאין ללמוד מנחת מחבת ומרחשת מלחמי תודה לעניין לבוללן סולת ולא חלות משום דאין דנין אפשר משא"א עש"ה ותבן:

דף נא.

תיקון גדול, נ"ב ע' תוס' שבועות מ"ה א' ד"ר גדולות:

שם מנורת של זהב היו שם כו', נ"ב במהרי"ל ה' סוכה וז"ל נשאל למהר"י סג"ל מ"ש סכות דאומר שמחתנו יותר משאר רגלים ואמר דהית' בה שמחה יתיר' שמדליקין ד' מנורות שהיו מאירין בכל ירושלים עכ"ל ונ' דוודאי הי' כוונת דבריו ע"ד הסוד דאם ע"ד הפשט מדוע לא אמר דיש בו שמחה יתיר' הלולב דעניינו שמחה כמבואר לעיל מ"ג א' דקרא דושמחתכם לפני ד' אלקיכ"ם שבעת ימים היינו בלולב ובמהרי"ל שם ריש ה' סוכה מבואר דגם הסוכה הוא משום שמחה ע"ש [וזה צע"ק דא"כ מדוע חיוב הסוכה בלילה ראשונה יותר מאח"כ כדלעיל כ"ז א' והרי לעניין שמחה הוא להיפוך דלילה ראשונה אין חיוב שמחה כדלעיל מ"ח א'] וגם לשונו דדייק מספר ד' מנורות דייקא ומה שהי' מאירין בכל ירושלים דייקא משמעו כן דאין כוונתו ע"ד הפשט והנה מ"ש ז"ל ד' מנורות צע"ק מנ"ל דבמשנה כאן לא נאמר מספר למנורות ולעניין היות גם סוכה עניינו שמחה ע"ע בכלבו סי' ע"ב שכ' וז"ל אך הראב"ד ז"ל כ' דכל מצוה שיש בה הנאה כגון סוכה שמרחיב לבו וכן לולב מברך בעשייתה (שהחיינו) כו' עכ"ל ע"ש ומשמע ג"כ דסוכה היא שמחה דשמחה היא הרחבת הלב:

דף נא:

והסודרין בידו כו' הלה מניף בסודר, נ"ב כל' זה סנהדרין מ"ב ב' במשנה וע"ע ל' ומניפין בסודרין ביומא ס"ח ב' במשנה:

שם ומשם פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו, נ"ב כל' זה כתובות קי"א ב':

שם משום דעברי אהאי קרא לא תוסיפון לשוב וגו', נ"ב ע' שו"ת חיים שאל סי' צ"א אות ב' ג' ד':

דף נב.

שבעה שמות יש לו ליצה"ר כו', נ"ב ע' רש"י סנהדרין צ"ח א' ד"ה מן הצר דלפי' הב' שכ' שם נקרא היצה"ר במקרא צר וצ"ע שלא הובא כאן השם הזה:
שם אל תיקרי ישלם לך אלא ישלימנו לך, נ"ב דוגמתו ב"ק י' ב' אל תקרי ישלמנה אלא ישלימנה:
שם כל הגדול כו', נ"ב ע' שו"ת מהר"י מינץ סי' ו':

דף נב:

ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו, נ"ב כל' זה ב"ב ע"ה א':

דף נג.

משם לתפלה, נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' קס"א:
שם שבועה שלא אישן ג' ימים כו', נ"ב משמע בפשיטות דא"א להיות ער ג' ימים רצופים רק פחות משהו וע' ק"ע בירושלמי יומא פ"ב ה"א אהך דאפי' עסק בעבודה כל ג' כו' דכ' דרק יותר מג' א"א להיות ער אבל ג' מצומצמות אפשר עש"ה והנה מ"ש כאן זמן ג' ימים היינו בשינה אבל באכילה כ' הרמב"ם בה' שבועות ז' ימים וע' שו"ת הרדב"ז ח"א סי' ג' בעניין השלכת קיסם להתיר פת עכו"ם דכ' דבני מערב אומרים דקיסם זה לא מעלה ולא מוריד אא"כ התענה ג' ימים מותר משום חיי נפש עכ"ל וצ"ל דנהי דיכולין לחיות ג' ימים בלי אכילה מ"מ הוא דבר קשה וחשוב חיי נפש דהא ביוה"כ לא גזרו להתענות ב' ימים משום ספיקא דיומא מפני שהוא דבר קשה ואין רוב ציבור יכולין לעמוד בה:
שם אמר דוד מי איכא דידע אי שרי למיכתב שם כו', נ"ב ק"ק אמאי לא פשטו ממשה שעשה כן שכתב שם והשליכו לנילוס להעלות את ארונו של יוסף כמבואר ברש"י סנהדרין ק"ג ב' ד"ה זה פסלו של מיכה ואם כדי לקיים צוואת יוסף הותר לו זה כ"ש משום פ"נ דעולם כולו ואולי קודם מ"ת שאני דהי' להם דין בני נח וב"נ אין מצווה על לאו דמחיקת שם ואף דמרע"ה קיים וודאי כה"ת עד שלא ניתנה מ"מ הי' זה רק ממדת חסידות וע"כ אין ראי' ממה שהותר לעבור על מדת חסידות להשתא דאיכא לאו גמור דלא תעשון כן וגו':

דף נג:

והא"ר זירא כו', נ"ב ע' ליקוטי שו"ת חתם סופר סי' ו' ד"ה ולכאורה הי' נראה כו' ובמחכת"ה אישתמיטתי' תוס' ברכות ל"ד א' ד"ה אמר:

דף נד.

כי אתא ר' אחא בר חנינא מדרומא אייתי מתניתא בידי, נ"ב כזה יבמות נ"ז א' ונ"ח א':
שם וליתני נמי ר"ה שחל להיות בשבת כו', נ"ב קצ"ע ל' זה וליתני נמי דהא מר"ה שחל בשבת יש קושי' על המשנה דקתני דאין מוסיפין על מ"ח והרי בר"ה שחל בשבת הי' שם מ"ט דהי' עוד תקיעה של קידוש החודש כמבואר ברש"י סנהדרין מ"א ב' ד"ה שיפורא דהיו תוקעין בשופר בקידוש החודש ביום שהוא מתחיל הן מלא הן חסר ע"ש ואף דקידוש החודש הי' גם ביבנה ובעין טב מ"מ הי' זה רק לאחר שגלתה סנהדרין ליבנה ועין טב מצינו רק לאחר חורבן אבל בזמן שביהמ"ק בבניינו והשנים כתיקנן הרי הקידוש החודש בירושלים כמבואר בר"ה כ"ג ב' במשנה חצר גדולה הית' בירושלים כו' ושם כ"ב ב' מהר המשחה לסרטבא כו' ושם ל' ב' פעם אחת נשתהו העדים מלבוא ונתקלקלו הלוים בשיר כו' וגם אף שמצאנוהו פעם ביבנה מ"מ הא אכתי לא אסיק אדעתי' השתא הך דמידי דליתי' בכל שנה לא חשיב ואולי שבות דתקיעת קידוש החודש לא הי' דוחה שבת ויו"ט ואף דהי' לצורך שידעו העם מתי הוקבע החודש וע' ר"ה כ"א ב' דעל קריאתם אתה מחלל ואי אתה מחלל על קיומן וקצ"ע בסוגיין נ"ה א' תרי היכירא עבדינן דחזי האי חזי כו' והרי הית' גם תקיעה דהוא היכיר גדול והויין להו ג' היכירי ולפמ"ש דתקיעת קידוש החודש אין דוחה שבת ניחא דהיו תמיד רק ב' היכירי דבר"ח שחל בחול הית' התקיעה והיכיר חלבים הניתנין תחת כרכוב כו' ובחל בשבת דלא הית' תקיעה הי' תחתי' היכיר קדימת שיר של ר"ח לשיר של שבת ודו"ק ויש לדבר עוד הרבה בזה ובאתי פה רק להעיר:

דף נה.

תרי היכירא עבדי', נ"ב כזה זבחים כ"א ב' ותוס' יומא ל"א ב' סד"ה כדאמר וע' תוס' סוטה ל"ב ב' ד"ה ליכסיף דמוכח לכאורה דאין עדיפות לתרי היכירי על חד היכיר עש"ה וצע"ק:

דף נה:

כדי שאהנה ממך, נ"ב כזה מנחות ק"ד ב':
שם א"ר יוחנן אוי להם לעכו"ם שאבדו כו', נ"ב דוגמתו ר"ה כ"ג א' א"ר יוחנן אוי להם לעכו"ם שאין להם תקנה כו':
שם תוד"ה ובחילוק כ' ואין עבודה זו בגוף הלחם. נ"ב ע' מנחות נ"ז ב' אין מגופו לאישים וקצ"ע לפי המבואר בפסחים פ"ג א' דם ובשר חדא מילתא הוא יעוי"ש דפסול דם חשיב פסולו בגופו [ובחידושי הסברתי הטעם דכיון דהדם הוא המתיר של הבשר לכן כגופו הוא נחשב ע' ב"ק ע"ח ב' כיון דצריך לאישתרויי בהדה בשחיטה כמאן דמשייר בגופה דמי הרי דהמתיר נחשב כגופו של הניתר] וא"כ ה"נ בבזיכין דהם ללחם כדם לבשר בזבחים ג"כ ראוי שתוחשב העבודה בבזיכין כעבודה בגוף הלחם כי היכי דחשיב פסול שבדם פסול בגופו של בשר:

דף נו.

אני בשבתי ואתה בשבתך, נ"ב ע' מה שדן מזה בשו"ת מהרי"ל סי' ל"ו:
שם והא הכא דחמץ עיקר ומצה טפל כו', נ"ב לולי פירש"י ותוס' הי' אפשר לפרש דכיון דשתי הלחם באין בשביל עניין העצרת בייחוד שאין עוד יום בשנה שיהי' חייב בהם רק יום זה ומשא"כ לחה"פ דבא מפאת עניין השבת לא מפאת עניין היו"ט ועניין השבת הרי ישנו בכל שביעי ואיננו בא לעצמיות ויחוד היום ההוא לכן השתי הלחם עיקר דהם באין לעצם היום יותר מן הלחה"פ ולפי"ז לפי האמת כאן דנחשב גם לחה"פ עיקר כשתי הלחם וכמ"ש התוס' ד"ה והלכתא בתירוצם הב' י"ל דהטעם כמסקנת הגמ' זבחים צ"א א' אטו ר"ח למוספי דידי' אהני למוספי שבת לא אהני והטעם דהקדושות מתאחדות בהיותם בזמן אחד ונעשים קדושה אחת עצומה וב' מיני הקרבנות באין בשביל שניהם יחד ודו"ק וכן ש"ס שבת כ"ד א' יום הוא שנתחייב בד' תפלות ג"כ זה טעמו דהמוסף בא גם בשביל החנוכה דהקדושות מתאחדות וכמו שהארכתי בחידושי:
ברי"ף דף רל"ה ע"ב מדפי הרי"ף כ' והלכתא כו' עד הילכך ליתא לדשמואל ודר' הונא, נ"ב ע' גליון החות יאיר בסימני א' ב' מה שתמה דלפי שינויא דר' דימי הא איפרקא הקושי' על שמואל וגם איך דייק הרי"ף מזה דאין הלכה כר' הונא ולענ"ד כוונת הרי"ף פשוטה דכיון דאיפריך סברת שמואל דאף דשני ר' דימי לא סמכינן אשינויא וכזה ברי"ף פסחים דקנ"ב ע"א מדפי הרי"ף ואע"ג דשני רנב"י לא סמכינן אשינויא וכן כזה ברי"ף ברכות דכ"ז ע"ב מדפי הרי"ף ועוד כזה ברי"ף במקומות אין מספר וא"כ כיון דסברת

שמואל דבעי' עשרה איפרכא לה ממתני' דת"ק לא בעי ראוי' לדירה והיינו דאפי' בפחות מעשרה דאין ראוי' לדירה נמי פסולה א"כ תו הא לא נשאר רק פלוגתא דר' הונא עם ר' חסדא ורבה בר ר' הונא אי מיפסלא בטפח או בד' וע"כ בזה תו כיון דר' חסדא ורבה בר ר' הונא הויין תרי לגבי חד הא פשיטא ממילא דהילכתא כותייהו וכזה פסק הרי"ף להדיא בשבת דף ל"ט ע"ב מדפי הרי"ף כר' חסדא ורבה בר ר' הונא נגד ר' הונא מטעמא דאין דבריו של אחד במקום שנים ע"ש והוא פשוט:

בר"ן דף רנ"א מדפי הרי"ף כ' אמרו, נ"ב צ"ל אחרו: